



SLOVENSKO DOMOBRANSTVO

LETO I.
ŠTEVILKA

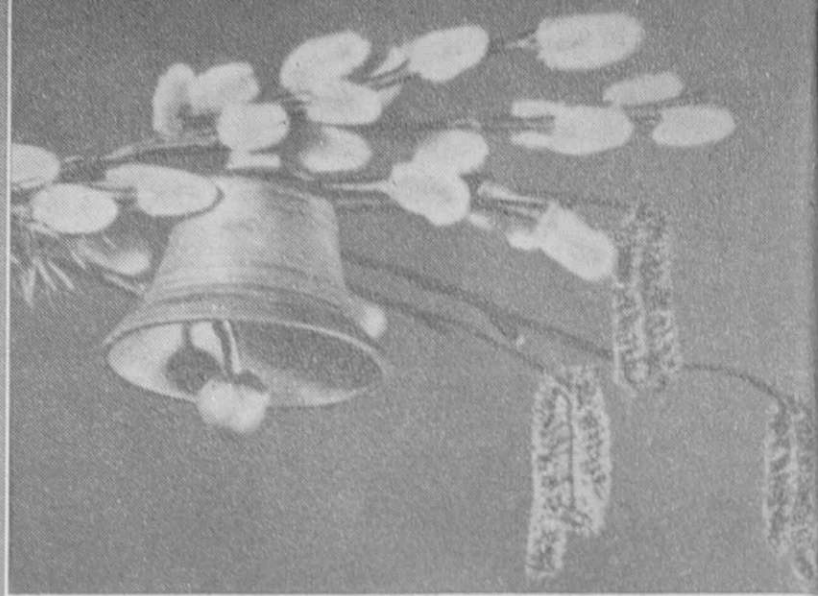
16

6. IV. 1945



Blagoslovljeno Veliko noč!
Fröhliche Ostern!

Foto Pavlovčič



Slovenska
melika 1906
Slowenische Ostern





Velikonočni prazniki se pri nas začno prav za prav s cvetno nedeljo, ko otroci nesejo v cerkev butare, potem pa postavljajo po njivah blagoslovljene križce. Na veliki četrtek se delo na polju ustavi in vse se pripravlja za praznike. Na veliko soboto je blagoslov velikonočnih jedil. Dekleta kar tekmujejo, katera bo nesla lepši »žegen«. Najbolj se vesele praznikov otroci. Ze ves teden barvajo pirhe, da jih sami ponesejo k blagoslovu. Za to slovesnost se mnogokje oblečejo tudi v narodne noše tako, da je velikonočna procesija ob lepem pomladnem dnevu in zvonjenju velikonočnih zvonov zares veličastna. Lep običaj, ki gre iz roda v rod na naši zemlji, je družinski »žegen« na velikonočno nedeljo zjutraj.

(O slovenskih velikonočnih običajih glej stran v notranjosti lista.)

Die festliche Osterstimmung hat nicht erst mit dem Ostersonntag ihren Anfang. Schon mit dem Palmsonntag beginnt die Freude auf das Fest, wenn die Kinder die mit allerlei Früchten besetzten Palmbüsche zur Kirche tragen. Überall sind die gesegneten Kreuze in die Acker gesteckt und mit dem Karndonnerstag sind die vorbereiteten Arbeiten beendet und alles erwartet froh das Fest. Die Mädchen haben die schönsten Stücke ihrer Tracht aus den Truhen genommen und jedes will, daß ihr Korb, »der Segen«, den sie zur Kirche bringt, der Schönste sei.

Den Höhepunkt der Festtagsstimmung aber bringt der Ostersonntag mit der Auferstehungs-Prozession. Frauen und Männer in ihren Nationaltrachten, Mädchen und Burschen, Musik, Gesang und Glockenläuten, alles ist erfüllt vom frohen Geiste dieses Festes, das eine milde Frühlingssonne wärmend überstrahlt.

Foto: Smuc, Tičar in Erjavec.



Mati, Ti naš up in ponos!

Mutter, Du bist unsere Ehre und Hoffnung!



S pomladjo, ko se vse prebuja k življenju, obhajamo, mati, Tvoj dan. Tvoj nasmeh je naše zdravje, sreča, kljub globokim gubam je najlepši Tvoj obraz. Edina opora si nam skozi življenje, ponosni smo na Te, kajti TI ne kloniš. Mati, Bog naj Te nam ohrani.

BREZ ZMAGE NI MIRU

Letošnja velika noč je že peta, kar smo izgubili Jugoslavijo po svoji krivdi. Skopali smo si jamo, v katero smo padli. Tisti »zavezniki«, ki so nam jo pomagali kopati, se sedaj cinično smehljajo in niti na pamet jim ni padlo, da bi nam ponudili roko v rešitev, nasprotno, tolkli so nas in še nas tolčejo po glavi, potiskajoč nas v črno globino te vlažne jame. Mi smo bili tisti, ki nas je bolelo srce, ko smo izgubili svobodo, komunisti pa so se veselili, ker so začutili, da prihaja njihov dan, ker so občutili pod seboj tla, ki so kot nalašč pripravljena za njihov nastop.

Tudi na letošnji veliki teden bodo ropotale po naši širni zemlji iz zvonikov namesto ragelj svojo železno pesem strojnice, zakaj naša sončna domovina je napojena s krvjo in premnoge, nekdanje bele in v soncu se bleščeče cerkvice po naših zelenih gričih so postale kupi ruševin. Vasi so obdane z žičnimi ovirami in včeraj še veseli, ob harmoniki prepevajoči kmečki fantje stojijo danes v sinjemodrih uniformah resnih obrazov na straži ob bodeči žici. Vas ni več složna in zadovoljna družina, zakaj rdeči izkoreninjenjenci so zanesli v naša lepa naselja nesrečo, razdor in sovraštvo.

Mnogih, ki smo jih imeli v bližnji preteklosti še v svoji sredi in so nam bili dragi, ni več. Tak je letošnji praznik Kristusovega vstajenja, takšen je ta lepi simbol zmagovitega miru.

Mir je tisti, po katerem vsi hrepenimo. Misli na mir so v vseh srcih in besede o miru tudi na vseh ustih. Vsi hrepenimo po časih, ko bomo lahko zopet veselili src praznovali lepi velikonočni praznik v miru. Povsod, na vsakem koraku sprašujejo ljudje po njem. Nekateri zatrjujejo, da bo prišel skoraj, mnogi so ga že napovedovali za to veliko noč in premnogi že pred dvema letoma v tem času. Toda miru ni bilo pred dvema letoma, ga ni bilo lani, ga ni letos in skoraj lahko trdimo, da ga tudi naslednjo veliko noč ne bo. Mir si želijo naši domobranski fantje in možje ter vsi tisti begunci, ki so jih revolverji rdečih politikomisarjev pregnali od svojih domov. Mir si prav tako želijo svojci tistih, katerih otroci in možje so odšli, zapeljani po rdečih preganjajih, v gozd. Ti slednji, ki so postali orodje v rokah krvavih rdečih zločincev in so s tem sami pljunili na mir, prav tako sanjajo danes v gozdovih o časih, ko so sedeli pri domači mizi in jedli velikonočni »blagoslov«.

Slednjič so še ljudje, ki tudi neizmerno hrepenijo po miru, pa pravijo, da jim je vseeno, kdo ga prinese. »Siti smo teh krvavih dni, ne moremo več zdržati, naj se zgodi kar koli, naj zmaga kdor koli, saj so itak enaki beli in rdeči!« vzklíkajo vročično. In medtem ko oni hočejo mir, ne ozirajoč se, kaj pride za tem mirom, ne vidijo v ozadju cinično in pošastno se režečega obraza tistega, ki je bil režiser današnje krvave drame, v kateri igra tudi naš okrvavljeni narod takó žalostno vlogo. To je obraz tistega, ki se veseli krvi in ruševin, solz in sovraštva, ker ve, da bi na s krvjo prepojeni zemlji dobro vzkliklo rdeče seme, ki bi mu šlo v klasje. To je obraz tistega, ki dopoveduje na vse pretkane pa tudi robate načine narodom, da je nacionalizem preživet, da je vera zadeva starih tercijskih, družina pa starokopitnost. To je obraz tistega, ki ima vse tri pojme nacionalizma, vere in družine za največje svetinje. To je obraz tistega, ki uči nauk, v katerega sam ne veruje, ker je za človeka poguben, pa ga vprav zato vsiljuje na vse pretege ostalemu človeštvu. To je obraz ciničnega Juda.

Mednarodni komunizem pa je njegovo orodje, ki ustvarja z rušenjem in razkrojem človeške družbe najboljše pogoje za tiranstvo tega »izvoljenega ljudstva«, ki se ima vprav omenjenim trem vrednotam, ki jih odteguje in odtujaže ostalim narodom, sebi pa stavlja na oltar, zahvaliti, da je ostal pri življenju in moči po tisočletjih potepanja po vsej zemeljski obli. Komunizem je tisti, ki je eno najboljših orodij v rokah tega nemirnega in zahrbtnega ljudstva, ki se ni moglo zadovoljiti nikoli z usodo

mirnega, poštenega in znoječega se kmeta, temveč mu je bilo na njegovem večnem potepanju kažipot zlato.

Po vseh mislih o tem »izvoljenem« ljudstvu lahko spoznamo, da so zatorej ljudje, ki si želijo miru, ne glede, na kateri strani bo zmaga, najobilnejša voda na židovsko-komunistični mlin.

Mi nismo prijeli za puško zato, ker bi bilo mogoče v nas preveč sile in je nismo znali porabiti drugače kot z bojem. Nam so komunisti sami potisnili puško v roko. Nismo bili tisti, ki so začeli prelivati kri, temveč smo bili tisti, ki smo iz za nas tako krvave obrambe prešli v napad, pri čemer sedaj neusmiljeno tolčemo po rdečih, dokler zadnji teh zločincev ne bo zatrt. Iz vsega tega povsem jasno sledi, da v naših srcih močno tli žar miru, katerega pa nočemo za vsako ceno, zakaj resničen mir pomeni samo tisti mir, ki bo nastopil po zmagi dobrega nad zlim, po zmagi krščanskega nacionalizma nad materialističnim komunizmom.

Ko je govor o miru in o koncu vojne, moramo pokazati, če hočemo biti jasni, še na tisto črto ločnico, ki se nam resda še ni pokazala v vsej svoji jasnosti in ostrosti, pa nam vendar že v meglenih obrisih nakazuje mesto, na katerem se bo po vsem prelomilo med pravo vojno in revolucijo. Slej ko prej bo prišlo do tistega, kar smo že večkrat poudarjali, namreč, da se bo Evropa razdelila samo v dva tabora: belega in rdečega. Tretje poti ne bo. Zato bi se kruto varali tisti, ki so prepričani, da bi nastopil mir takrat, ko bi gospodje za zelenimi mizami dali svoje podpise na bele državniške listine. Taka konferenca še zdaleč ne bi pomenila miru. Še bolj pa se varajo komunisti in oni zapeljanci, ki vidijo domobrance pred rdečimi »ljudskimi sodišči«, zakaj vedeti morajo, da poznajo naši utrjeni borci samo eno povelje: boriti se do zadnjega proti komunizmu.

Ob teh mislih se nam samo vsili misel o ljudeh, ki so pripravljani na spravo z rdečimi. Veliko bolj kot komunizem, ki smo ga že docela razgalili, so nam nevarni ljudje šibkih src, pripravljani v vsakem resnejšem trenutku ustvariti zmedo, kompromisarstvo in malodušje. Zato velja ljudem te vrste najodločnejši boj. Mar niso ti naivni ljudje že širili strašno otroško naivnih lističev, ki so se zdeli vsakemu protikomunističnemu bralcu kot glasila OF v drugi izdaji? Mar niso nosili dobršen del krivde za Turjak in Grčarice prav tako ljudje te iste miselnosti, Toda naši kmečki fantje so danes pač dovolj prepričani, da pomeni sprava s komunizmom našo smrt, da so pripravljani pognati vsak hip kroglo v glavo vsakemu tistemu, ki bi skušal namenoma ali pa nezavedno izdajati domobrantsko borbo in onečastiti spomin padlih junakov. Naše oči bi v bodočnosti postale popolnoma suhe, ko bi gledale usodo teh tragičnih ljudi, ki bi bili zmožni zagrešiti kdaj v bodočnosti največji greh — neumnost, ter se zanj pokoriti z glavo.

Zgodovina, ki je učiteljica človeštva, marsikomu koristi, še več ljudi pa zgodovino samo čita in se iz nje prav nič ne nauči ali pa se nauči narobe. Za nas domobrantske je vsekakor zelo poučen primer ruske revolucije leta 1917., ko je — v primeri z veliko Rusijo — peščica boljševikov znala tako večje speljati vodo vseh revolucionarjev na svoj mlin. Komunisti seveda še danes prikazuje rusko revolucijo kot nujen upor vsega naroda proti zatiralskemu carskemu domu in naravnost suženjskemu socialnemu redu, toda še nikoli niso povedali, da je bilo v revolucionarnih vrstah tudi mnogo gorečih caristov in dobrih nacionalistov, ki so jih boljševiki izigravali drugega proti drugemu, kasneje pa počasi enega za drugim likvidirali.

Tudi pri nas so poskušali in še poskušajo s to staro taktiko. Vprav v teh protinastopih se bo pokazala zrelost protikomunistov in vprav od tega bo v veliki meri zavisela usoda slovenskega naroda.

Naš letošnji velikonočni pozdrav pa je zato: V Slovenskem domobranstvu za generalom Rupnikom v boj, da si priborimo zmago in z njo tudi — mir.

Ljenko Urbančič.

NAŠI VELIKONOČNI OBİČAJI

Našim prednikom je bila cvetna nedelja uvod v veliko noč, prvi dan velikonočnega praznovanja. Že ob pričetku posta mislijo otroci, zlasti fantiči, na les in zelenje, ki ga bo treba dati v cvetno butaro. Vsak del naše domovine ima pa svoje posebnosti tako že v poimenovanju kakor tudi v sestavi in rabi blagoslovljenega lesa za butare. Na Belokranjskem naredijo butaro iz treh enoletnih leskovih šib, ki morajo biti urezane iz enega grma in morajo imeti vsaka po troje popkov v čast presv. Trojice; nato pridenjevo cvetoči dren, po katerem imajo butare tudi svoje ime »drenek«, priložijo tudi brinja, bršljana, ponekod pa tudi bodljaja in macik. V butarico dajo tudi lesen klin s plugom. Butare nesejo k blagoslovu otroci ali pastirji, ponekod pa tudi majhne deklice ali žene.

Na Stajerskem je za cvetno butaro znanih več nazivov. Na vzhodnem Stajerskem jo imenujejo »presmec« po presnem zelenju, ki je v butari, okrog Studenic ji pravijo »pušle«, okrog Rogaške Slatine pa nosijo k blagoslovu »pukšo«, v katero dajo tudi nedeljski les. Pod Pohorjem na vzhodni strani imajo »zeleni presenc«, katerega naredijo iz sedmih vrst lesa. Po Savinjski dolini se postavljajo s »snopi«, katere lepo okrasijo s svilenimi trakovi, v gornji Savinjski dolini pa delajo butare »potice«, ki imajo svoje ime po poviticah. Na Stajerskem nesejo šibe iz butare ali križe, ki jih iz njih naredijo, na polja, v hleve, vinograde in čebelnjake, zelenje dajo živini med klajo, ostanke pa spravijo v hiši, da jim jo obvaruje pred ognjem in strelom. Na Dolenjskem dajo v butare poleg običajnih vrst lesa tudi mladike vseh vrst sadnega drevja, v vinorodnih krajih pa tudi mladice trte. Tudi na Notranjskem so podobni običaji kakor na Dolenjskem. Le v nekaterih krajih tekmujejo, kdo bo prej prinesel butaro domov. Z blagoslovljenim lesom gospodar pokadi plug in živino pri oranju. Sezigajo pa blagoslovljeni les tudi na velikonočne dni in na svete večere. Na Gorenjskem vijejo butaro »poganco« iz sedmih vrst lesa: vrbe, leske, dreva, čmeža, hudalesa, bršljana in brinja. Butaro ovijejo z vencem jabolk, za vsakega člana družine po eno jabolko. Bogati gruntarji imajo za vsak hlev eno butarico, ki jo navežejo na veliko poganco. Na Primorskem je glavni les na cvetno nedeljo, ki jo imenujejo tudi oljčna nedelja ali oljčnica, oljka. Nekateri neso samo oljko k blagoslovu, drugod pa naredijo tudi neke vrste butare iz oljke, lavorja, brinja, bršljana, zelenike in smrekovega ali borovega vrha. Na Koroškem okrasijo butare z umetnim cvetjem, prestami, celo klobasami, gospodar da v butaro vrečico z zrnjem vseh vrst, katerega potem pomeša med seme ali pa ga porabijo kot kurjo pičo. Zelo pisana in različna je uporaba lesa na Koroškem. V Prekmurju imajo blagoslovljeno butaro v velikih časteh. Če je bolnik v hiši, mora biti poleg njega blagoslovljen les.

Na veliko sredo je v župni cerkvi zelo živahno. Cerkovnik mora pripraviti božji grob, kamor prenesejo Najsvetejše, ki ga skrijejo v ječo. Popoldne ali zvečer po jutranjicah, ko ugasne zadnja sveča na oltarju, začnejo otroci pred cerkvijo Boga strašiti. Nanosili so namreč skupaj stare zaboje in podobno leseno šaro, po kateri zdaj razbijajo in tolčejo, dokler se vse ne razdrobi. Ponekod »strašijo Boga« z ragljami. V nekaterih krajih, posebno na Gorenjskem, hodijo od hiše do hiše in ropotajo z ragljami, ker so »zvonovi odšli v Rim«. Navadno se jih zbere cela četa, katero potem vodijo strežniki po kraju. Pomembno navado imajo na veliko sredo v Rogaški Slatini, kjer v noči od velike srede na veliki četrtek zakurijo kres v spomin, da so iskali Jezusa z lučjo.

Lepi so slovenski običaji na veliki četrtek, ko zvonove zavežejo. Tedaj se ljudje v Istri zunaj na polju ali kjer koli pokrižajo in poljubijo tla. Na Koroškem si tedaj omočijo oči, da bi bolje videli. V jutru na veliki četrtek pred sončnim vzhodom gospodinje pokadijo na Notranjskem vso hišo in gospodarska poslopja. V Prekmurju imajo še nekaj starih poganskih navad. Na Stajerskem gospodinje na veliki četrtek in na veliki petek zakurijo s posvečenim lesom od lanskim butar. Na Stajerskem, zlasti v Slovenskih goricah, so kmetje na veliki četrtek začeli sejati žito. Ta navada pa vedno bolj izumira. Na veliki četrtek se tedaj, ko zavežejo zvonove, začne post. Na Koroškem prinesejo ta dan prvič na trg cvetlice in sočivje. Na Stajerskem za vžem pobelijo na veliki četrtek hiše. Ta dan zavlada še večja resnost in žalost. Nihče ne sme ne peti, ne žvižgati, nikjer se ne sme glasiti petje ali smeh, vsaka razposajenost je zabranjena. Verniki, posebno otroci, začno obiskovati božji grob. Na Primorskem ter na Gorenjskem naredijo božji grob tudi doma. Na Raki pri Krškem imajo v zvezi z božjim grobom posebno navado. Cerkovnik razpošlje že na veliko sredo strežnike po župniji, kjer jim kakor čutarice velike posode napolnijo z belim, rdečim in rumenim vinom. Te krogle postavijo pred prižgane sveče in oljnate svetilke pri božjem grobu. Nekako sredi 17. stoletja so

vsako leto naredili jezuiti v Ljubljani pasijonsko procesijo. V Loki pri Zidanem mostu so do leta 1790. igrali pasijon. Vloge so si kmetje med seboj sami razdelili. Graščak Apfalterer je skupaj z župnikom igro prepovedal zaradi nekaterih nerednosti. Pred dobrimi 40 leti so skušali otroci v Zeleznikih ponazoriti Kristusovo trpljenje na veliki četrtek ali tudi že na veliko sredo. Na Koroškem še marsikje stari verni ljudje v spomin na Jezusovo trpljenje leže na golih tleh.

Veliki petek je bil že v najstarejši dobi krščanstva dan žalovanja. Ta dan se ljudje še bolj postijo. Gospodinja zjutraj pokadi z blagoslovljenim lesom hišo, hleve in gospodarska poslopja. Na tak svet dan, kot je veliki petek, vse delo počiva. Dolžnost vsakega kristjana ta dan je, da se pokloni križanemu Kristusu in obišče božji grob. Nekdaj je bil pri nas v navadi pasijon. Znan je pasijon v Skofji Loki, ki so ga imeli od leta 1721—1768. Obsegal je 13 podob. Vsako podobo je igrala druga vas oziroma župnija. Igralo je 278 oseb. Zelo slovesen pasijon so imeli v Trziču na Gorenjskem. Na Koroškem sta znana dva slovenska pasijona, ki se pa ne ujemata in imata vsak svojega pisca in prevajalca. Prvega je prevedel Drabosnjak, drugega pa Andrej Suster-Drabosnjak. Nekaj posebnega je bil pasijon v Zelezni Kaplji, ki so ga igrali na veliki četrtek podnevi, drugi del pa zvečer, tretjega pa na velikonočni ponedeljek. Po nekaterih krajih pripravijo že jedila za blagoslov.

Velika sobota se prične z blagoslovom ognja, katerega v vseh pokrajinah naše domovine zelo časte. Nikjer ne zakurijo v peči, dokler nimajo blagoslovljenega ognja. Tega šele podtaknejo. Po blagoslovu ognja se razvije prava tekma, kdo ga bo prvi prinesel v vas. Na Koroškem ta dan zakurijo z blagoslovljenim ognjem v peči, ki celo leto ne ugasne. Ko se pri maši zopet oglasijo zvonovi, se vse hiti umivat, ker se s tem obvarujejo bolezni, ponekod pa zaradi lepote. Ta dan blagoslovljajo vodo, s katero pokropijo njive. V Mežiški dolini gorijo na vsaki njivi majhni ognji, da je vse v megli in dimu. Po maši na veliko soboto se prično po hišah prav skrbno pripravljati na blagoslov velikonočnih jedil. Jedila, katerih izbira je simbolična, dajo v lepo pisan jerbis, katerega pokrijejo s prtom, ki ga ne smejo rabiti za nobeno drugo opravilo. V Mengšu se skušajo, katera izmed deklet, ker namreč le te smejo povsod pri nas nesti jedila k blagoslovu, lahko nese jerbis na glavi, ne da bi ga držala. Navada je, da skuša biti vsaka, ki je nesla k blagoslovu, prva skozi vrata in prva doma. Na Stajerskem blagoslovlja župnik v vsaki vasi posebej pri kapelici, katero v ta namen lepo okrasijo in poleg katere stojita vsaj dva mlaja. Župnikov prihod naznanijo s strelji iz možnarja. V Beli Krajini slovijo pisanke kot vzor najlepših slovenskih pirhov. Ob vstajenju zvonovi prekrasno pojo. Iz vseh cerkva se vijejo procesije. Na Koroškem imajo pred procesijo jutranjice, podobno kakor na sveti večer pred polnočnico.

Velika noč je praznik Kristusove zmage. V proslavitev te zmage zažigajo ob obrobni pokrajinah kresove. Najveličastnejši je velikonočni kres na Koroškem. Tu zabijejo na njivah kole v podobi Kristusovih znamenj in te kole zvečer zažgo.

Na veliko nedeljo hitijo vsi iz cerkve domov, ker začno deliti blagoslovljena jedila. Pri tem mora biti zbrana vsa družina. Kostil blagoslovljenega mesa ne smejo dobiti psi, temveč jih morajo sežgati.

Mnogo je še lepih slovenskih velikonočnih običajev, ki jih je naš narod ohranil. Pred nedavnim je Mohorjeva družba izdala dr. Turnškovo knjigo »Pod vernim krovom«, ki na široko obravnava ljudske običaje v vsem letu. V vseh teh običajih se izraža močna vera slovenskega naroda, obenem pa dokazujejo močno navezanost na domačo zemljo, v kateri vidi narod odsev božje dobrote.

Nikolaj Jeločnik

Vstal je naš Kralj!

Borci! Junaki!
Z drznim zanosom
dvignimo mlade glavé!
Vstal je Gospod, naš Kralj!

Iz mračnih, smrtnih dalj
še včeraj ovit v megle
sije zdaj mladi dan
in poveljučana božja dlan
rosi blagoslov
na naše gore.

Borci! Junaki!
Z drznim zanosom
dvignimo mlade glavé!

Iz temnih, brezdanih noči,
še včeraj s svežo krvjo
orošenih, zdaj jutro blešči
in pesem vstajenja kipi
čez njive, polje
tja v modro nebo.

Borci! Junaki!
Z drznim zanosom
dvignimo mlade glavé!

Iz groze, ognja in stisk,
ki so razbitali našo zemljó,
poletel mogočen je blisk;
za njim pa
kot repalice ognjeni šop
drzni junaki hile...

O žarni blisk,
ki Kristusov božji križ
spet poveličal na naših si tleh,
razžigaj, razžigaj visoko nebo,
mi za teboj
v zarje vstajenja gremo!

Borci! Junaki!
Z drznim zanosom
dvignimo mlade glave:
Kristus je vstal!

Za boj zdaj sklenimo vrsté!

Mirko Šušteršič:

VIDENJE

V spomin prijateljem

V temni rog ljubljanskih ulic
zašel ob zgodnjem sem večeru,
topotajočemu krdelu
sem negotov korak pridružil.
Iz žil toploto je izstružil
slap vetrovnih mrzlih sulic.
Mrtev gozd so tihe hiše,
vihra obešena svetilka,
osamljenih svetlob budilka.
Med stolpi žde teme grmade,
zagrnjene so vse fasade.
Noč svoj črni spev si piše.

Zlomljeno leži čez cesto
telo, zagozdeno med hribi,
svetlika se kot trebuh ribi,
na suhem bregu hlipajoči,
kot pod gladino plavajoči
bledi mrtvec — blede mesto.

Barje grabi s sluzastimi prsti
v jasnino bistrih savskih prodov,
boji močvirnatih ubodov
se v lok odmikajoča reka.
Megla od vseh strani nateka
pod nebo kot streha h krsti.

Smeh teme je med zidovi,
izza zaves reže se luči,
zaropotajo neki ključi,
pijan se človek opoteče
v vijugah gre. Oči žareče
sijejo mu kot grobovi.
Mize so pokrite s prti,
molčijo v lovskih sobah slike,
strmijo v razigrane krike;
lasje, ovratnice postrani,
kotički pri očeh zaspani —
zrejo kot pri dnevu krti.

V kinu trak brbra praznote,
vrste se slike lažnih rajev,
kulise lahke tujih krajev,
junaštvo, vlečke, svila, valček,
ljubezen — dnevni mušji parček;
votlo poje zvon lepote.

Duše kot papir frfrajo,
človeška gmota se preriva,
srce je mrtoa, gnila gliva,

lovi napihnjene podobe,
sesa iz čaš strasti grenkobe,
besi divjih želj grgrajo.

Prvi ...
Videl sem ga, ko je padel
pod streli — jagnje v cestnem prahu.
Odprl oči v mrtoškem strahu,
telo se v droben klobčič zvilo,
srce je cvete rdeče zlilo,
nanj se žarek je prikradel.

Drugi ...
Zvil se je na hišni prag
od strela strt —
kot sladka strd
iz satja žil
slap rdeč krvavih srag
se je razlil.

Tretji ...
Krč mrtoški je telo
počez razpel,
in osteklel
je živ pogled,
življenja sled,
človek prej
zdaj odtrgano pero.
... četrti — peti ... itd.

Šli so mimo — se smejali ...
Srca ljudi so zapuščene
pečine mraza, razvaljene!
Srca prepadi so krvavi,
razbeljeni v sovraštva lavi
živi mozeg bi sesali.

Smrt je votlo zapiskala,
zasekala je v sredo gneče,
telesa so kot prazne vreče,
omahovala — v pišu listi
odpihnjeni; pod kose švisti
množica se glav trkljala.

Zbežal sem in padal, vstajal —
kosti, lobanje pod koraki —
lovili so me strašni spaki,
goreči sikali jeziki,
v meso me grizli vražji kriki.
Molil sem, da bi vztrajal.

Zvezna poročevalska služba

Poročevalska služba na splošno in vojaška zvezna poročevalska služba nista, kakor bi človek mogel misliti, mladi ustanovi, ki bi ju omogočila šele tehnična odkritja našega časa. Izmenjavo poročil lahko opazimo v vseh časih in pri vseh narodih ter plemenih.

Načini poročevalskega prometa in temu pripadajoča sredstva, tako imenovana poročevalska sredstva, so bila dokaj različna. Enostavna oblika izmenjave poročil je osebni prenos poročila v ustni ali pisani obliki. Vrši jo oseba, imenovana poročevalec. To so zaradi njene pomembnosti obdržali do danes in jo bodo kljub vseh tehničnim iznajdbam ohranili tudi v bodočnosti.

Da bi povečali hitrost prenašanja poročil, so se narodi v starem veku posluževali štafete. K tej vrsti prenašanja poročil lahko prištevamo tudi prenašanja s psi in golobi-pismonoši; obe živali sta morali biti za to opravilo posebno vzgojeni. Navsezadnje pa človek ni prisiljen, da bi izbiral med tema dvema zaradi zahtev modernega vojskovanja. Gotovo je, da je sedanj način vojevanja odločilno vplival na razvoj vojnega poročanja. V prejšnjih časih je mogel poveljnik videti svoje oddelke v boju in jim dajati povelja po obveščevalcu. Zdaj so armade večje, boljše in bolj oborožene. Poleg tega se je bojno polje zelo povečalo in se razširilo na stotine kilometrov v globino in širino. Ne smemo tudi pozabiti hitrejšega premikanja moderne armade zaradi uporabe tovornih vozil, letal in tankov; kar pomeni velik napredek v oboroževalni tehniki — posebno po iznajdbi strojnega orožja. Prav tako hitro, kot so se povečale armade in se je zboljšalo orožje, se

je razvila vojaška poročevalska služba. Tehnika poročanja je dobila svoj zalet, ko so odkrili elektriko in jo začeli uporabljati v ta namen.

Takoj po iznajdbi telegrafa je svet posvetil veliko pozornost pionirskim bataljonom, ki so jih pretvorili v nemški armadi v tako imenovane telegrafске oddelke. Ti so vsa pričakovanja, ki so jih stavili vanje v vojni, najbolje izpolnili. Nadaljnje iznajdbe v tehniki so takoj dobro izrabili. Teh telegrafskih oddelkov ni bilo mogoče bolje dodeliti nobenemu orožju, kakor pionirjem. Osnovani so bili posebni telegrafski bataljoni, s čimer je bil narejen važen korak za osnovanje nove vrste orožja. V svetovni vojni 1914/18 so pri napredujočih operacijah že občutili pomembnost teh mladih oddelkov poleg vsega ostalega orožja. Vodstvo je spoznalo, da bi bilo bojevanje brez teh mladih poročevalskih oddelkov nemogoče. Po izkustvih te vojne in zaradi pridobitev v tehniki je dosegla tehnika poročanja v daljavo v poročevalskih oddelkih v letih po 1918 velike uspehe.

Umetnost je, voditi oddelek ne oziraje se na njegovo število in pripadajoče mu naloge ter operacijske izvedbe, pripravljanja zvez in oskrbe ter skrbi za usmerjenjje vseh sil na en cilj.

Vsako mora dobiti svoje povelje; vodstvo mora poznati ves položaj. Vsi si morajo hitro in zanesljivo slediti, da si ne stavljajo vprašanja zaradi nadaljevanja. Tehnično izvesti ta pogoj, je naloga poročevalskih oddelkov, ki se morejo ravno tako ponosno izkazati kakor vodilni oddelek. Kratek pregled, kako so potrebne poročevalske zveze, nam pokaže izredno važnost in potrebo: izdajanja povelj, posebnih naredb, poročila o doseženih ciljih, sovražnikovem položaju in njegovih poročilih, poročila o ujetnikih in zajetem materialu, zahteve novih pošiljatev vseh vrst, poročila o izgubah, pogovori med poveljniki oddelkov, zahteve okrepitve oddelkov itd. Pri tem so najbolj uporabili vse tehnične pridobitve in izrabili za to vsako sredstvo.

Tudi vodstvo Slovenskega domobranstva ni omalovaževalo pomena poročevalskih oddelkov, o katerih organizaciji tu ne moremo pisati. Tudi pripadniki poročevalskega oddelka Slovenskega domobranstva se morajo za svoje delo posebno izobraziti; ne zaradi svojih pravic, ampak zaradi svojih dolžnosti se ločijo od ostalih pripadnikov Slovenskega domobranstva. Težišče tega je v govorjenju na daljavo kakor tudi v signaliziranju. Gotovo je, da je poročevalski oddelek Slovenskega domobranstva poseben rod orožja in ne organizacija, ki bi jo smatrali za potrebno zlo. Človek mora nehati govoriti, da je kdo, ki je slab vojak, za poročevalca dovolj dober.

O vojnem poročevalcu na splošno in poročevalcu Slovenskega domobranstva govorimo le najboljše in to tedaj, ko so poročevalske zveze zaradi sovražnikovega pritiska ali kake druge nesreče pretrgane. Kako lahko se zgodi, da podcenjujemo največjo in glavno delavnost vojnega poročevalca. Vojni poročevalec tudi v Slovenskem domobranstvu ne sme biti vojak manjše vrednosti. Tudi pripadnik zveze poročevalske službe mora biti v prvi vrsti vojak, šele v drugi vrsti telefonist ali signalist. Slab vojak ne bo nikoli dober poročevalec.

Tudi najboljša preskrba s poročevalsko opremo katere koli vrste je brez pomena, če ni vojni poročevalec sposoben. Kar od pešca pričakujemo in od topničarja ali pionirja zahtevamo, to moramo pri vojnem poročevalcu pospeševati. Lepo bi se zahvalili, če bi zveza ne bila pravočasno narejena! Telefonisti, ki so svoje zveze slabo naredili, da se takoj pretrgajo, signalisti, ki nad svojim priborom zaspijo, da preslišijo važne pozive, pomožno osebje pri telefonu, ki bi pri napadu ne sodelovalo, bi s tem stavilo življenja svojih tovarišev v nevarnost in pomagalo s tem sovražniku.

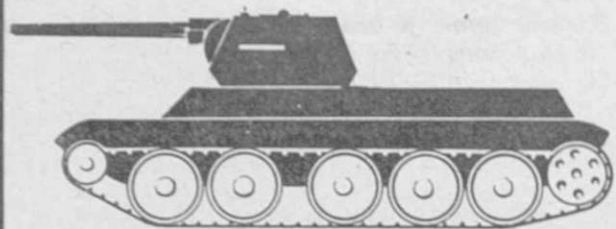
Kdor bi torej mislil, da morda postati poročevalec, da bi se rešil trdote vojaškega življenja in da bi zopet lahko udobno živel, za tega ni mesta v zvezni poročevalski službi. Od njega zahtevamo popolno sodelovanje telesa in duha. Popolna odgovornost v dolžnostih in trda disciplina ob vsakem času in pri vsakem delu sta temelj za uspeh.

Nevažnih ali manj važnih vojakov pri poročevalski službi ni. Oddelek lahko izvrši svojo nalogo le, če je vsak vojak na svojem mestu in dela z vsemi silami. Važna je skrb in dobro stanje dragocenega materiala, od katerega v veliki meri zavisi gotovost poročevalske službe.

Bolj kot kak drug vojak je poročevalec nositelj tajne. O vojaških tajnah zve dostikrat pri svojem delu mnogo. Vsak poročevalec je torej posebno dolžan obdržati vojaške tajne. S pomočjo prisluškovalnih naprav skuša nasprotnik ujeti telefonske pogovore. Tudi pogovori, ki se zdijo telefonistu nevažni, lahko sovražniku mnogo koristijo. Le železna disciplina, pazljivost pri oddajanju in skrivanje pisave lahko očuvajo pred izdajo. Isto velja tudi za signaliste. Njegove Morseove znake lahko vidijo na veliko daljavo. Edina obramba proti temu je strogo izvrševanje naredb in popolno molčanje tudi o nevažnih naredbah.

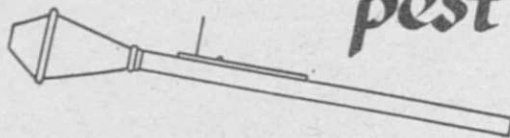
Pričujoči sestavek ni nikak poziv na popolnost. Le kratek oris o mnogostranskih nalogah zvezne poročevalske službe in delovanju njenih mož naj bo. Sedaj več, čeprav v grobem obrisu, nekaj o važnosti poročevalske službe in o težavah poročevalskih oddelkov. Bolje ne moremo spoznati delovanja poročevalcev kakor iz naslednjega stavka, ki je bil v poročilu vrhovnega nemškega poveljstva, katerega besede se nanašajo na nek boj: »Skupne operacije v tej smeri so se posrečile le s pomočjo različne organizacije zvezne poročevalske službe!« Oblt. Barth.

Sovjetski oklepnik T34



tehta 26.000 kg
vsebuje 15.000 kg prvovrstnega jekla
in 13.000 delovnih ur, 1.820.000 Lir
kar stane

Uniči ga Oklepniška pest



ki tehta 6 kg
vsebuje 49 kg jekla
in 5.3 delovnih ur, 80 Lir
kar stane

Kdo je močnejši?
Masa ali um?
Ali še veruješ v nadmoč mase?

Vojaški in politični položaj

25. marca 1945.

Položaj na vzhodni in zahodni fronti je v strateškem pogledu še vedno v prehodnem stadiju. Velike sovražne ofenzive so trčile na obrambo in zaradi tega na bojišču ni nastopil mir. Golovo se boljševiki kakor tudi Angloamerikanci pripravljajo na nove akcije, ki naj bi bile odločilne. Nasprotniki na zahodu kakor tudi Sovjeti poskušajo z obsežnimi napadi doseči golove položajne ugodnosti, s pomočjo katerih si hočejo zagotoviti ugodne položaje za predvidene nadaljnje operativne napade. To je strateški pomen bojev na Ogrskem, v Gornji Sleziiji, pri Stettinu, Danzigu, v vzhodni Prusiji in Kurlandiji, pri remagenskem mostišču in renski fronti.

Na jugu in severu vzhodne fronte imajo sovražnikovi napadi značaj velebojev. Skupinski napadi sovjetskih in bolgarskih vojnih oklepnic edinic na Ogrskem so bili uničeni v ogorčenih protisunkih. Ti boji so dokaz nepopustljivosti nemške vojske v tem kočljivem in kritičnem položaju. Petmesečni boji med Karpati in Donavo so posledica človeške in materialne premoči na sovjetski strani; sovražnik ima več kot pol milijona žrtev, žrtev romunskih in bolgarskih zaveznikov. Boljševiške izgube v orožju in vojnem gradivu vseh vrst so visoke. V tem času so med drugim izgubili 3-400 oklepnikov in oklepnih vozil.

Nameravan prodor Sovjetov v slovaškem Rudogorju je bil ravno tako preprečen z žilavo obrambo. V Gornji Sleziiji boljševiki niso mogli doseči nobenih uspehov proti našemu hrabro se borečemu moštvu; vdrli so v prednje nemške postojanke, to pa so plačali z ogromnimi žrtvami. Isto velja za bojno področje Stettina, kjer so nemški oddelki osredotočili svoje obrambne moči. Omembe vredna je uspešna obramba proti boljševiškim sunkom na naše predmostišče Stettin, kjer je bilo v zadnjem tednu sestreljenih 600 oklepnikov. V dvojnem boju na obeh straneh Gdanskega zaliva je sovjetsko vodstvo nagrmačilo nad 50 strelskih divizij in številne oklepniške odrede pri Danzigu-Gotenhafen. Naše divizije branijo vsako ped zemlje in podvzemajo vedno odločilne protinapade; poleg tega nemške pomorske sile uspešno posegajo v boj. Tudi v Kurlandiji na področju Frauenburga so se pričeli resni boljševiški prodorni poskusi na centralnem polju. Tu in na vzhodnem pruskem bojišču so Nemci kljub težkemu položaju kos številnejšemu in nadmočnemu sovražniku. To so ponovno dokazale visoke oklepniške sovjetske izgube kakor odločen obrambni duh nemškega vojaka. Na osrednjem bojišču v Gornji Sleziiji in Brandenburgju vlada sedaj relativen mir. Računati je treba, da misli sovražnik južno in severno od Küstrina obnoviti napade. Vojni položaj na zapadu se je osredotočil v glavnem v nadaljevanju boja pri predmostju Remagena, kjer so sovražnikovi razširjevalni poskusi proti severu in vzhodu trčili na vedno močnejše nemške protinapade, in v

premikajoče nastope Pfalz-Berglanda in bližnje okolice. Omembe vredno je dejstvo, da je bila edina močna vez z leve obale Rena in predmostja pri Remagenu po osredotočenem nemškem topniškem ognju uničena, kar bo pripravilo Angloamerikancem vedno težje oskrbovanje in zaskrbljenost. Med Renom in Pfalz-Berglandom niso mogli angloameriški oklepniki čez Nahe in Glantal, kjer so zasedli nemški oddelki zapadne utrdbne. Vsi napadi 7. severnoameriške armade so se izjalovili z visokimi izgubami.

Pri bojih na zapadnem bojišču moramo posebno poudariti, da se borijo v 1. in 7. četi severnoameriške armade čenci ob strani belega moštva. S temi četami hočejo USA očitvidno posnemati boljševiško zverinstvo na nemškem vzhodu. Angloameriško bombno strahovanje, ki se zopet v številnih napadih ponavlja nad vso Nemčijo, ne bo omajalo nemške morale, kakor si to predstavljajo

sovražniki. Vrhovno zavezniško poveljstvo tolmači, da je bombno strahovanje nemških mest in bombna vojna namenjena ženam in otrokom: to je njihova vojaška politika.

Boji v Italiji so se omejili na izvidniške sovražnikove sunke, ki so jih razbili napaadni oddelki nemških edinic istočasno z mnogimi postojankami.

V osmerih akcijah so hrvatski bojni oddelki in nemške bojne skupine očistili rodovilno deželo Moslavino južno od Bjelovara tolovaje in jim prizadejali visoke izgube. Sovražnik je pustil številno orožje in oskrbovališča v naših rokah.

Nemške podmornice, brzi čolni in male podmornice »Sturmvikinge« so napadle često sovražne konvoje in jih uničile. Kljub močni obrambi so uničile močno sovražno oskrbovalno tonažo in pripravile sovražni obrambi občutljive izgube. JBZ

Prvi in odločilni pogoji

Komunistične vlade, ki so prišle po načrtih in poveljih Moskve z angloameriško pomočjo do oblasti v Bolgariji, Romuniji, Madžarski in Srbiji, so že začele v teh deželah izvajati svoj program. Komunistična »ljudska sodišča« v Sofiji, Beogradu in drugod so stalno na delu. Sovjetska agencija »Tass« poroča o smrtnih obsodbah številnih uglednih narodnih veljakov v deželah, zasedenih po Sovjetih. Iz obzira do Angloamerikancev Moskva in Tito seveda ne objavljata vseh obsodb, saj večinoma teh izrekajo posebna »vojaška sodišča«. Tito se hoče na vsak način znebiti vseh nasprotnikov. Teh pa je povsod, zlasti v Srbiji, kjer mu delajo hude preglavice, mnogo in z dneva v dan več. Po vesti moskovske poročevalske službe so v Beogradu morali sklicati konferenco srbske zemljoradniške stranke in razgnati strankino vodstvo, ki je bilo pod vplivom reakcionarne strankinega vodstva z bivšim moskovskim poslanikom Gavrilovičem na čelu in se je priključilo pokretu generala Mihajloviča. Stranko so razpustili in jo vključili v »narodno osvobodilno borbo«.

Dejstvo, da je Gavrilovič ugleden član zemljoradniške stranke, ene izmed treh najtradicionalnejših srbskih strank, ki so zasedrane v narodu, in da je bil Gavrilovič moskovski poslanik, to pa je postal kot eksponent najbolj levičarske stranke v Srbiji leta 1941, mnogo pomeni.

Tito ima dan za dnem več skrbi. Sovjeti zahtevajo vojake za fronto, Angleži pa da umakne svoje tolpe z albanskega področja. Najhujše skrbi prizadevajo Titu sestradane množice, ki so danes sile Titovih obljub o dobavi hrane iz Sovjetije. Zato je bil Tito prisiljen, da se je obrnil na mednarodno organizacijo za pomoč osvobojenim deželam UNRRO, ki jo je še pred nedavnim odklanjal.

Vzporedno z brezobzirnim političnim izkoriščanjem jugovzhodnih dežel, ki so jih zasedli Sovjeti, gre tudi stremljenje Moskve, da bi postavili vojaško moč teh dežel v službo boljševizma. Zato je razumljivo, da Tito izvršuje rekrutacijo z vsemi sredstvi. Razumljivo, da narodi, ki so jim zavezniki obljubili mir, nimajo volje za boj, saj so že vse preveč krvaveli. Tako je razumljivo, da so med žrtvami boljševiške

krvave justice v Bolgariji, Srbiji, Romuniji in Madžarski zlasti častniki.

Londonski časopis »News Chronicle« poroča iz Washingtona, da gledajo tam na položaj v jugovzhodnih deželah kot na poizkusni kamen za jalske sklepe, po katerih hočejo prevzeti odgovornost za odstranitev težkoč v posameznih deželah vsi trije zavezniki. »Associated Press« pravi v Washingtonu, da so ti dogodki vznemirili diplomatske kroge v Severni Ameriki. Tam vidijo v razvoju dogodkov nevarnost, da važna evropska vprašanja ne bodo mogla biti rešena v prijateljskem duhu. Obstoji sum, da je bila Moskva obveščena o poizkušeni ustvaritvi močnih komunističnih opozicij v deželah.

Na Poljskem, kjer je političen položaj za Sovjete vsekakor bolj jasen kot na Balkanu, morajo Angleži in Amerikanci že ugotoviti, da se Moskva ne meni za obveznosti, ki jih je prevzela v Jalti. Na Poljskem so na pr. Sovjeti razorožili poljsko domovinsko armado, češ da je delala za angleške, ne pa za narodne koristi.

Stabni vodja Helmut Sünnderman pa v uvodniku lista »Völkischer Beobachter« ugotavlja naslednje:

»Politično bojišče narodov, ki so danes nasprotni Nemčiji, ne le škriplje, marveč se že pričinja rušiti. Tako na Poljskem, v Romuniji, Grčiji, Franciji ali Srbiji, povsod Kremelj danes brezobzirno izrablja današnji vojaški položaj ter razširja svoje gospostvo na račun Anglije in Združenih držav. Vendar se lahko vidi čas, ko se bodo zrušili vsi naporji vojnih hujskačev kljub koaliciji množičnega umora zapada z barskim vzhodom, ker ta koalicija ne more trajno obstajati: Kajti na ta način bo sledila dokončna kapitulacija anglosaštva pred boljševiško diktaturo Kremlja. Z žilavim odporom bo nemški narod dosegel notranji zlom v sovražnem taboru ter v igri sil ojačil nemški položaj. Neomajno vzdržanje Nemčije bo dalo povod novemu narodnemu dvigu vseh stariteljskih narodov proti krvavi grožnji boljševiškega besa. To je tudi prvi in odločilni pogoj uspešnega odpora proti moskovskemu suženjstvu, edina možnost ohranitve Evrope pred boljševiškim uničenjem.« — S. S.



Pismo neznanemu domobrancu

Bil je dan prisega, ko sem Te prvič videla. Ozarjen v obraz si ponosno korakal med fanti — domobranci. Čudno, prečudno, zakaj sem ravno Tebe ugledala. Ali se spomniš, ko sem med povorko priskočila k Tebi, Ti pripela naš slovenski šopek na Tvoje junaške prsi?

Nagelj, roženkravt in rožmarin...

Takrat si mi pogledal globoko v oči. Ali si hotel videti v srce? Drugič sem Te videla, ko si pojoč korakal s svojo četo od svete maše. Slišala sem le Tvoj glas, videla le Tvoj obraz, Ti moj neznan junak. Znova si zginil neznan mi kam. Morda v boj — kdo ve?

Tretjič! Ugledala sem Te nekoč na cesti v družbi Tvojega soborca-domobrancia. Ni mnogo manjkalo, da nisem kriknila. Saj veš, bil si brez noge. Opirajoč na palico si šel ob svojem spremeljavalcu, bled v obraz kot da si brez krvi. Presunjeno srce mi je zakrvavelo: »Moj neznan je bil ranjen.« Ali se spominjaš, ko sva se pogledala in si se nasmehnil. Nasmehnil bolešno. A nasmehnil si se meni. Ti moj neznan domobranec. Rada bi Ti priskočila v pomoč. Prijela bi Te pod roko in šla bi skupaj, kamor bi Ti hotel. A tega nisem storila. Oprosti mi! Ne, nisem se sramovala. Čemu? Le bala sem se, da boš odklonil, da boš užaljen.

Pa videla sem Te četrtrič, ko si že s protezo šel po ulici. Hodil si kot prej, ko si bil zdrav. Res si mi junak. To pot me nisi videl; bila sem žalostna, dan je bil zame pražen.

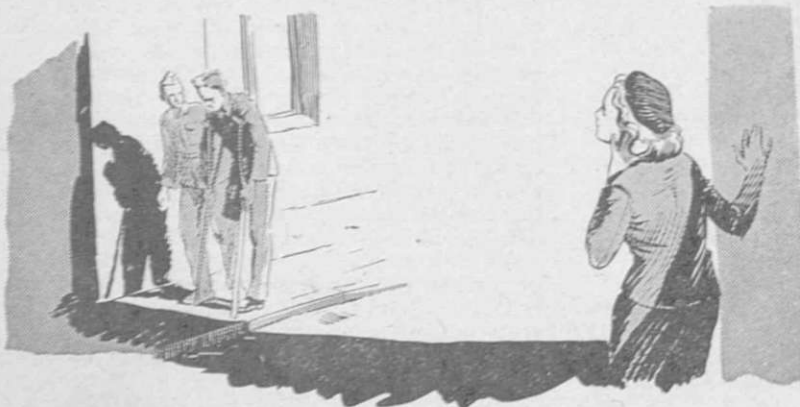
Petič. Videla sem Te, ko si stal pred kasarno z domobranci. Bil si kot kdaj prej. Obraz Ti je žarel kot ogenj. Rdeč si bil v lica kot moj nagelj, ki sem Ti ga nekoč podarila. Uniforma se Ti je lepo podajala kot nageljno roženkravt. Bila sem presenečena nad Tvojo spremembo. Bila sem zadovoljna, srečna. A še bolj me je razveselilo, ko sem slišala, kako si govoril pred soborci — domobranci.

»Ne bom odnehal, dokler bom dihal. Da bi vsaj že mogel na teren, v boj, pa bodo komunisti še občutili mojo bližino. Ne nosim kar tako protezo.« Ponosna sem hitela dalje ter se nekajkrat ozrla, da Te še vidim.

Zadnjič sem Te videla, saj veš. Tudi Ti si mene videl. Moraš se me spomniti.

Ni nas bilo mnogo v cerkvi, jutro je bilo hladno. Pred oltarjem je klečalo nekaj žen, dva, trije moški in domobranec. Čakali so na sveto obhajilo. Iz moje klopi, kjer sem molila, sem imela lep razgled po cerkvi. Ker se še ni bila pričela maša, sem bila še raztresena v svoji molitvi in sem nehote opazovala pred oltarjem klečeče ljudi. Končno je bilo opravljeno tudi obhajilo. Ljudje so odhajali izpred oltarja, le domobranec je še klečal, zatopljen v molitev. Nisem vedela, da si domobranec Ti. Ko si vstal, si se nekoliko opotekel, saj veš, proteza me je opozorila. Kri mi je šinila v glavo od veselja, da Te zopet vidim. Šel si v klop, ne daleč od mene. Takrat sem se ojuščila, vstala sem, šla sem k Tvoji klopi in pokleknila poleg Tebe. Takrat si me pogledal — molila sva dalje. Vem, da se vsega spominjaš. Za koga si molil? Zase? Za Tvoje?

Kmalu sem se pokrižala in s tihimi koraki odšla proti škropilnemu kamnu. Ko sem se obrnila, da še enkrat pozdravim Najsvetejše, sem videla, da si vstal tudi Ti. Kaj hitro sem Te razumela. Zunaj cerkve si hotel z mano govoriti. Pohitela sem venkaj. Slišala sem Tvoj glas zunaj pred vrati: »Deklič, počakaj...« Zbežala sem. Ti pa nisi razumel moj beg. Tekla sem domov, da Ti utrgam rožmarin, Ti moj neznan... Brcar Marija



Peterka Odon

Večer na straži

Dehtele so njive v vetru z ozar
in zarja drhtela je nad gorami.
Pa nisem vedel, da nekaj me drami,
da v prsih vstaja sladki vihar.

Predal sem se pesmi večera,
ki pela jo je bela pomlad.
Z menoj je nebes igral ves zlat,
i v meni je vstala zarja nemira.

Zaukal sem preko cvetočih mej
in vrisk je poletel kot ptica vesela.
Na sredi vasi mi dekle je zapela
ljubko in vabeče iz vsega srca.

Prepevaj, deklè, v večerih teh tihih:
hitreje minil bo na straži čas,
z ljubeznijo čuval bom tvojo vas,
srce bo pri tebi v vseh svojih dihih.



Granitni kamen

Kako strašna je noč pod zvezdo rdečo,
kako grozotno kljuje kri v zemljo,
udarci kládiva le smrti v čast pojo
in domovina pada v noč blodečo.

Temo tirana bo prepočil dan,
svobodna zarja mora nam svetiti,
do zadnjega se hočemo boriti,
dokler krvnik rodu ni poleptan!

Družina, domovina, Bog
so naši svetli ideali,
za nje pošteni so Slovenci vstali,
za nje se je napel pravice lok.

Zasvetil se je meč, pravice plamen,
mogočno je odjeknil bojni klic roga
skoz mesta in vasi, čez gore in polja
in vstal je borcev zid, granitni kamen.

To bil je val rodu, ki se sprostiti hoče,
ki bolj želi si smrti kot okov.
Zdaj boj divja na smrt, boj dveh svetov,
nov rod ne kloni, ker umreti noče!

V pomladnem vetru plapola slovenski trak,
v viharje plava sinji orel smelo
in borci pesem si pojo veselo,
kot grom doni tež plan njih zmagovit korak.

Peterka Odon

Po sledovih svobode



Prisedel sem na tovorni avtomobil, ki je peljal v Žužemberk metle, vžigalice in sol, stvari, ki jih gospodinje v opustošeni Suhi Krajini menda najbolj potrebujejo. Motor, ki ga poganja plin oglja, gromko bobni, avtomobil se nagiba zdaj na levo, zdaj na desno, včasih imam občutek, da se bomo vsak čas prevrnili v jarek. Vreme je krasno, trije domobranci na vrečah zadaj se budno ozirajo po nebu, kjer lahko vsak čas opazijo kakega »črnega«. To so avijoni, ki so vsak dan na preži. V takem slučaju potolčejo po stropu kabine in avto se ustavi.

To pot tega ni bilo. V Žužemberk smo se pripeljali živi in zdravi, pozdravilo nas je sonce in večni šum jezov na Krki. Zahvalil sem se vozaču in se namenil navzdol po cesti. Na prvi korak sem srečal dobrega prijatelja, s katerim sva po raznih krajih prebila marsikatero uro skupaj.

»Tebe vidim, koder hočem,« se je malo začudil moji pojavi in mi stisnil roko. Ravno je bil namenjen po krompir za kuhinjo. Pospremil me je v štab in v kuhinjo, kjer sem ugledal Karla, ki mu pravi stotnik »karjolček«, pa se za to prav nič ne jezi. Zdaj je kuhar. Brez srajce je, zvižga, reže čebulo, da se mu solzijo oči, pa je vendar dobre volje. Tudi meni je obljubil kosilo.

Casa sem imel malo, zato sem povabil Maksa za družbo in vodnika po sledovih svobode. Prvi, ki ga srečava na prašni cesti, je komandir naših vrlih pionirjev. Malo postanemo, potem pa greva naprej. Levo in desno, nazaj in naprej je ena sama ruševina, zgoraj, na jasnem, brezoblačnem nebu pa spet jate svetlih Liberatorjev, ki hite po svojem uničevalnem delu. Mimogrede stopiva v hišo, ki ji je granata ali bomba odbila vogal. Krasna oprava je vsa razbita, po tleh leže kupi papirja, pisem, fotografij in knjig. Kakšna škoda! V prvem nadstropju je še huje. V vsaki sobi se razdejanje stopnjuje. Stopnice so majave, razbite, vsak korak negotov. Ko izstopiva na severno stran, prideva na nove ruševine. Tu je padla bomba zadnjič in pokopala pod seboj štiri.

Ko sva stopala po vijugasti poti navzdol, mimo razpadajočega gradu, ki mu kljub omrtvelosti tudi ta vojna ni prizanesla, se je Maks ustavil in se ozrl.

»Vijolice!«, je dejal in iskal z očmi. Na prisojnih, skalnatih ježah tik pod zidovjem sva našla pravi vrt dišečih vijolic, ki tako nezansko prijetno diše. Utrgala sva jih vsak nekaj in si jih vtaknile v gumbnico. Ko sva se spuščala navzdol, mi je s prstom kazal na hrib.

»Viš, to je kota, številka toliko in toliko, kjer imajo komunisti močne bunkerje in opazovalnice. Zadnjič smo jih z jurišem prepodili, a so bili potem, ko smo se vrnili v trg, takoj nazaj. Na grebenih teh hribov so prednji položaji komunistov, ob vznožju, v vasi pa so domobranci.«

Nekje po sredi pobočja torej teče meja med »svobodnim« in »neosvobojenim« ozemljem. Tako po komunistično. Ko greva mimo odprtega hleva, pogledam vanj. Tudi tukaj je čisto po komunistično. Menda so še gnoj speljali na razlašene njive. Na vsakem zidu ali podrti hiši je kopicca napisov, katerih nekateri so posrečeno kombinirani. Na neki hiši so napisali rdeči z rdečim: »Živel člani VII. korpusa!«, pod katerim je napisano s plavim: Naj počivajo v miru, amen! Na drugi hiši je spet zapisano: Živel naš nos! Le čigav? Napisano je z rdečim, torej naj živi rdeči nos. Čudnega nič, saj smo v vinskem kraju. A vendar, to je za šalo. Črke so zbrisane, popreje je stalo menda SNOS. Domobranci so iznajdljivi!

Človeka nikjer nobenega. Sama sva med neizmerno podrtijo. Maks se ničemur ne čudi, že vse si je ogledal, lahko bi že zračunal, koliko je stala Žužemberčane ta svoboda, toliko časa je že tu. Jaz bi pa vsak kamen posebej pogledal.

Šum vode postaja vse močnejši, nenadoma se zalesketa pred nama Krka, zelena, deroča, globoka. Novi most na starih podstavih ni še do konca izdelan, vendar skoraj. Se ograja manjka. Na mostu srečava zopet živo dušo. Domobranec je, najbrž eden od tistih, ki so na mrtvi straži. Stoji na mostu se razgledujeva navzgor po reki, kjer šumi voda preko lehnjakastih pragov. Nama se zdi, kakor bi gledala Niagaro v miniaturi. V tisoč lesketajočih se curkih pada razpenjena voda čez naravne prage. Krka vpija toplo opoldansko sonce. Vroče nama postaja. Maks toži, da ni nič rib v vodi. To pač zato, ker je bil doslej tudi ribji lov svoboden...

Onkraj reke je bolj živahno. Domobranci so tod in tudi tako zelo razbito. Pogled nazaj na žužemberški grad je veličasten. Kakor kakšna Džingiskanova trdnjava. Oko se kar ne more odlepiti od te krasne mogočnosti. Krka in njena zamolkla pesem daje vsemu še poseben učinek.

»To je usnjarna,« pojasni Maks, ko greva mimo velike zgradbe. Dekleta in otroci naju gledajo. Gotovo sva radovedneža v njihovih očeh, ali pa člana bogve kakšne komisije.

Žužemberška usnjarna je v času rdeče svobode bujno cvetela. Če se pomisli, da so se strojile v njej kože vse govedine, ki je tudi za svobodo prelila svojo kri, se temu ni čuditi.

Pot je speljana cikcakasto. Ko prispeva na vrh, se očem ponudijo še druge žalostne sledi. Na griču stoji ostanek farne cerkve, popolnoma požgane in razdejane, ki ji dela družino prav tako nesrečni sv. Florijan na Golem hribu. Vse pobočje od Cviblja na zahod je razklesčeno in polno zijalastih jam, ki so jih izruvale bombe. Žužemberk je bil že letos najmanj petkrat bombardiran. To je osvobojevanje za nameček, prav kakor bi še ne bilo dovolj razdejanja in strahot.

Spet brnijo krdela bombnikov in puščajo za seboj repasto meglo. Midva sva namenjena nazaj čez drugi most, ki stoji tamkaj, koder so komunisti prevažali s splavom svoje brigade preko reke. Strmo se spušča steza navzdol k reki, ob kateri čepi mlini. Kolesa se živahno vrte. Seveda, Velika noč bo. Most, čez katerega se vračava, je manjši. Splav poleg njega, ki ga lahko vzamemo kot sestavni del ofarske mornarice, tiči v vodi, kakor kak nasedli brod. Maks pravi, da ima ta »bojna ladja« pivske sodčke pod svojim dnom.

Ko se vrneva na levi breg, se spet stopnjuje opustošenje. Kavke v jatah vreče po zraku. Menda oponašajo avijone. Njihovi, sicer malo prijetni glasovi se čudovito skladajo z žalostnim videzom suhokrajinske prestolnice.

Spet sva v trgu. Na zidovih neke hiše je še vse polno kričeče reklame za kavine dodatke, Sidol, terpentinovo milo in bogve kaj še. Kar si človek poželi. Celo čokolado. A to je le reklama, spomin na »buržujske« čase, če se hočemo izraziti po rdeči, kajti predali so prazni in pult v zapuščeni trgovini je poln okruškov od zidu. Ura je poldne, a zvonjenja ni nobenega, kakor da nismo na Slovenskem.

Za kosilo naju je Karjolček postregel s kalno juho, kurjim mesom in pire krompirjem. Ker se mora Maks odpraviti, da bo peljal Valdija v St. Vid, hitro pojeva. Mimogrede se spomnim, da se bliža sv. Jožef, povem Maksu in se odločiva, da napiševa kaplarju Jožetu, ki je bil časih eno peresce naše deteljice, karto za god. To je treba, da ne pozabimo eden na drugega. Vojska nas je združila in razkropila vsakega na svoj konec. A že mora tako biti.

Popoldne sem se namenil k razvalinam farne cerkve. Vreme je bilo ko cekin, zrak čist, da bi mogel videti pol sveta, če bi hribov ne bilo. Kratek sprehod me je prepotil. Okrušene stopnice so me pripeljale do cerkve, ki je po njej udarila komunistična pest. Sem naj se pridejo nagledat vsi, ki molijo za Osvobodilno fronto. Iz »strateških« razlogov je dal Pero Popivoda razrušiti ta hram božji. Bržčas ga je pekla vest, ker je pripravil Žužemberčanom toliko blagra, pa se je zbal roke božje.

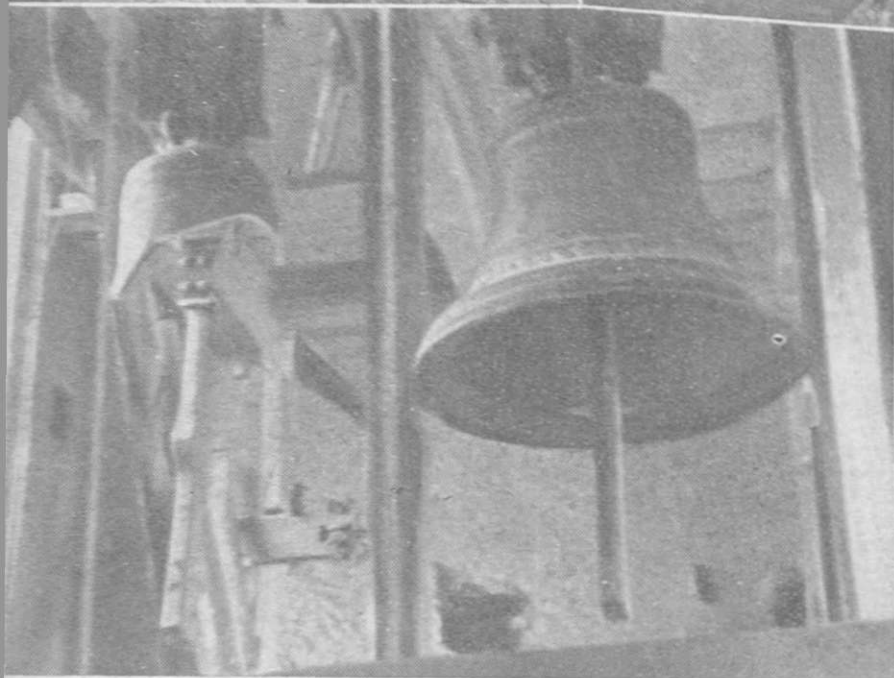
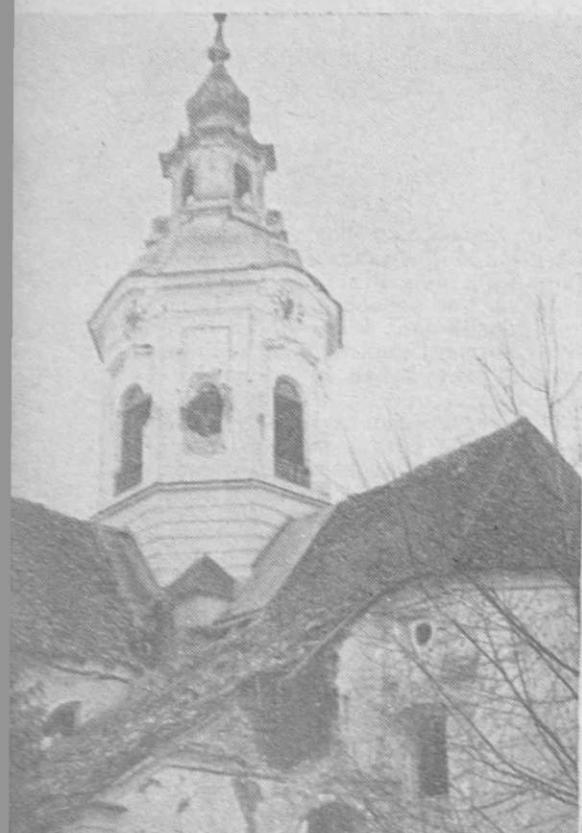
Kazalci na zaostali uri kažejo dvajset minut čez tri. To je bil menda tisti strašni trenotek, ko so padli zvonovi, katerih eden še sedaj tiči nad nizkim obokom, iz gorečih stolpov in zamolko zabrneli, kot bi bilo slišati tresoči glas božjega svarila. Kraju se pozna, da je posvečen. Ko sem stopil med mogočno zidovje, me je zajel prijeten hlad in nenavadna umirjenost. Kamenje, opeka, kosi lesa in pločevine leže na kupu, kjer so bili včasih zbrani molilci in prosili za mir. Bog jih ni uslišal, preizkušnja je morala priti. Sedaj ni nikogar tu. Vrabci gnezdiijo v zatišju raznih podstavkov in okrasnih stebričev, veter, ki piha od zahoda, drgne zarjavelo pločevino ob razsušeni prašni zid, kar povzroča čudne škrtajoče glasove. Skozi okna, ki so samo še odprtine, sije sonce. Na zidu, kjer je stala nekoč podoba, je napovedan komunizem boj na črti celi. Sleherni Slovenec, ki se tudi takega čuti, bi moral spričo nezaslišanega zločina brez obotavljanja slediti tistemu napisu tam na steni. Brez dvoma bi bil ta kraj kaj primerno zdravilišče za tiste, ki so še sedaj slepi.

Ko sem zapustil onečaščeno svetišče, sem sedel zunaj na enega od tisoč ali milijon kamnov, ki jih je razmetala vojna vsenaokrog. Topla sapa je pihljala in preganjala osamljene oblake, ki so se na svoji poti ogledovali v počasni, zelenkasti Krki, ki se vije, kakor lena kača mimo sivega gradu naprej ob hribov, ki morajo biti še vedno tako nesrečno svobodni.

Trg je ležal pred menoj kakor na dlani, od Cviblja sem je prinašala sapa dolge zategnjene akorde harmonike. Onkraj Krke na planjavi so razstreljevali mine, vsako minuto je zadonel strel. Spet mir. Iz vinogradov na pobočjih se vračajo ljudje domov, majhni, sključeni, kakor upognjena peresa. Delajo, kakor bi večno živeli, čeprav se jim sleherni trenotek reži smrt v obraz. Tako je življenje tukaj, kjer je Bog skopo meril usmiljenje.

Vojni poročevalec L. Rogač.

Starodavniški samostan als altertümliche Kloster in Sittich vernichtet! Ruševine



Za številnimi slovenskimi, vojaško popolnoma nepomembnimi kraji je doživela prvega marca tudi starodavna Stična strahovalni anglokomunistični napad. Na zgodovinski samostan je padlo več bomb, ki so uničile skoro vse zgodovinske dragocenosti, poškodovale cerkev in samostan. Uničen je bil zvon, ki je bil ulit 1683. leta. Posebno velika škoda je v knjižnici. V njej so bile uničene zgodovinske in zelo redke, dragocene knjige. — Bombe so zadele tudi druge, vojaško »važne cilje«, vrsto kmečkih hiš. Foto: Jančar.



Nachdem die anglo-amerikanischen Bomber schon viele militärisch-unbedeutende Objekte angegriffen haben, erlebte am 1. 3. 1945 nun auch das altertümliche Sittich einen Angriff, dem bedeutende geschichtliche Werte zum Opfer fielen. Wertvolle Gemälde, die Bibliothek und die große Glocke aus dem Jahre 1683 wurden dabei vernichtet. Auch viele Gehöfte und Wohnungen wurden zerstört und widerlegen nun als traurige Zeugen die Ausreden der Luftgangster von den »kriegswichtigen« Zielen ihrer Angriffe.



Pohl



Umirajoča pomlad

Tople sape so že zdavnaj pobrale sneg tudi iz globokih dolin pod Javorskim hribom, kjer so odvetale divje češnje in so v jutrih s pozlačenim nadihom zgodnjega sonca zvrgoleti ptiči, katerih prešerno petje se je gubilo v pošumevanju bistrih voda, ki so se spet ponizale v svoje bele, izprane kamenite struge. Kristalna voda je curljala z umerjenim šumom in kлокotanjem čez kotanje, koder so vrh brzic skakali povodni kosi in tresorepe pastirice. Nad Puharjevim mlinom v Dolgi dolini so se v globokem, prozornem tolmu zbirali potočki iz treh dolin in drveli naprej po razširjeni izpodjedeni strugi mimo strmih pobočij, divjih previsov in ozkih obhostnih lazov, ki so bili polni rumenih trobentic, dokler se ni vsa voda uravnala v korito in naposled stirmoglavila z gromkim bobnenjem preko mlinskih koles.

Popje na bukvah in javorjih po raztrešenih pobočjih, vseh preraslih z gostimi gozdovi, v katerih je le malokaterikrat zapela žaga ali sekira, se je z dneva v dan bolj napenjalo, mavrični žarki sonca so odpirali zgodnje cvetje in budili rumene metulje, ki so sedali nanj, se obešali in frfotali med migotajočimi sencami. Zrak je bil nasičen z mladim, neugnanim življenjem. Visoko na nebu, sem od Javorskega vrha, modrem in globokem, kakor nedolžno oko, so se spreletavali kragulji, včasih v pari, včasih posamezno. Sicer pa je vladal mir, svečan mir, le voda je tekla dan in noč, prekipevala v tolmunčkih, nanašala bel, droben pesek ob bregovih in drvela naprej v dolino. Dolga dolina je pričakovala pomladi. Listje so že pograbili, kolovozi so se posušili, pisano cvetje se je razcvetalo vsepovsod.

Veliki teden je bil, jutro z redko, hladno meglo, ki se je v kosmih vzdigovala nad veje in v modri zrak. Puharjev mlin je obsijalo sonce, vitke vijugaste sence pritlikave trte, ki se je vzpenjala po začrneli ogradi, so padle na obledeli omet in preko zaprtih oken velike hiše, za katero se je vzdigovala kakor pregrada dvojna vrsta mogočnih, temnih smrek. Prseča voda se je razletavala od vrtečih se koles na vse strani kakor tisoč isker. Na pragu pred zaprtimi vrati je sedela mačka, kokoši so brskale v gredi, hlapec Ruda, grbasti stari dedec, ki je bil pri hiši za hlapca, mlinarja in gospodarja obenem, se je pod kozolcem ukvarjal z grabljami. Če bi prišel mimo hiše tujec, bi prav gotovo mislil, da je hiša prazna, da so ljudje pomrli, ali odšli kot ve kam po svetu iz tega mračnega, oddaljenega kota. Zaprta vrata, zaprta okna, podrti skladovnica drv ob steni, kup stare opeke ob potoku in toliko drugega, drobnega, razmetanega, bi kazalo le, da je prišel k zapuščenemu mlinu, ki ga goni voda kar tako, ker so jo pač nekoč tjakaj napeljali. Le mačka in kokoši, morda tudi še stari Ruda, ki ga je trla naduha, bi mogli izdati drobec utripajočega življenja v Dolgem mlinu, kakor so ga krstili po neskončni, globoki, divji dolini.

Puharica, lastnica, ženska srednjih let, ki se je bila kmalu po poroki ločila od svojega moža, s svojo edino hčerko Minko ni bila bog ve kako sposobna gospodariti na podedovanem posestvu, ki je bilo dobre pol ure hoda oddaljeno od Resja, najbližje vasi, edine, iz katere so semkaj vozili svoje revno žito. Od tod ni bilo videti nikamor kakor na Javorski vrh in nebo nad njim. Na koncu sveta, so dejali, da stoji ta mlin. Puharjeva Minka, dekle plavih las, živahnih oči in brhkih lic, na katerih so se vdrle ob vsakem smehljaju drobne jamice, je to vedela in čutila. Šest gimnazij je končala, v sedmi je zbolela, da je morala domov. Zdravnik ji je resno svetoval, naj se vrne v Dolgo dolino, kjer je zrak bolj čist in kjer je še malo upanja, da se bo pozdravila.

Tam, da naj počaka, dokler ne bo bolje. Tako je storila. Težko je bilo, strašno težko, a je morala. Slo je za mlado življenje.

Tri leta ni šla Minka nikamor z doma: ležala je, posedevala po sencih v poletju ali na klopci ob toplih večerih, čitala je knjige ali pa zrla navkreber po pobočju, gledala kragulje in bele oblake, ki so počasi lezli za hrib. Včasih je poskušala kaj malega ročnega dela, pa se ji ni obneslo. Tudi materi v kuhinji ni pomagala. Kljub težki bolezni ni bila nič manj lepa, njena lica niso bila nič manj rdeča. Le oči, njene lepe, plave oči, skoz katere je privrela vsak dan stotera bolečina, so postajale otožne, hrepenceče.

Minka je pravkar vstala. V nočni halji z velikimi gumbi, katerih le vsak drugi je bil zapet, je sedla za mizo, prelitala tednik, si popravila lase in se naslonila na polico pri oknu. Ozrla se je po lončkih, v katerih ni bilo ne cvetja ne zelenja, ampak sama presušena zemlja, brez življenja. Sonce ji je pozlatilo čelo, v očeh se ji je pobilskalo, da je zamežala in si jih zakrila z nežno dlanjo. Potem se je pomaknila nekoliko v stran, da je mogla videti ven, čez grede, do kozolca in dalje po poti, če že prihaja mati. Ni je ugledala. Ruda je še vedno enako sklonjen sedel pod kozolcem in rezal kline. Zasmilil se ji je, a je udušila bolečino. Če bi bil on tako bolan, bi ne tlačil več zemlje. Zamežala je, z vso silo je stisnila veke, da ne bi videla ničesar več ne, niti zlatega sonca, ki mora, tako veselo in blagodejno, gledati na to mlado, hirajočo, umirajočo življenje. Tesno bolečino je začutila v prsih, zaihtela in zakrtila z rokami. V trenutku se je zavedla in pogledala skozi okno, če je morda kdo ni videl. Kdo neki? Ruda se ne meni za nič, kadar je zatopljen v delo, drugega pa ni, ki bi hodil tod okrog in bi oprezoval pod okni.

Ne, zdaj ni nikogar več blizu. Vsak teden enkrat pripeljejo iz Resja žito na vozu, po navadi za vso vas skupaj. To so vsi obiski. Včasih, Minka se dobro spominja, je bilo v Dolgi dolini več življenja. K Logarju, ki je imel hišico visoko gori na pobočju v grapi, so hodili lepo oblečeni mladi gospodje v zelenih lovskih oblekah, lazili po gošči, zalezovali divje peteline ali streljali srne. Mnogokrat so se oglasili pri Puharjevih, pili so žganje in si pripovedovali zanimivosti. To je bilo tedaj, ko Minka še ni hodila v šolo. Iz mesta, kjer je bila šest let, razen o počitnicah, je imela še lepših spominov. O, ko bi mogla še enkrat užiti vse te stvari, vse te spomine! Samo enkrat še! Bilo bi, kakor če bi se do smrti žejen popotnik napil vode iz studenca pod Javorskim vrhom, ki je mrzel kakor led in čist ko kristal.

Nad pečjo je pozvonil zvonec, Minka se je zdrznila, kakor da je to kaj nenavadnega v mlinu. Odprla je okno in poklicala Rudo, ki je takoj vedel, za kaj gre. Deklica je zaprla okno in zagrnila zaveso, da bi je sonce preveč ne grelo v hrbet.

»Še enkrat — « si je Minka trpko ponovila.

Spomnila se je Frica, študenta s počasno, premišljeno hojo, prav podobno oni hlapca Rude. Tak fant, a vendar ni bil zanjo. Prva ljubezen je bila to, a vendar nič posebnega. Menda je že moralo biti tako. Ko je hodila k teti na počitnice, se je z njim spoznala. Tam ni bilo matere ali sestre prednice. Lahko se je sestajala z njim na cesti ali koder koli na vasi, zvečer, ko je sijala luna in so bile noči kakor sanje. Včasih je prišel pod okno, kramljala sta in se smejala na tiho, da bi ju kdo ne čul. Božal jo je po laseh, ko je odhajal, je stegnil glavo, da bi jo poljubil. Tudi ona je sklonila glavo, da so ji padli od mesečine zlati kodri čez lica, a poljubila ga ni. Potem ji je stisnil roko in jo dolgo, dolgo gledal v oči.

»Zbogom, nagajivka,« je dejal počasi in odšel. Tedaj je bila Minka zakleta kraljična. Vedela je, da je Fric še bolj neumen nanjo. Vsega je bila, da more koga vleči za nos.

V veži so se začuli koraki.

»Nič, Ruda hodi,« si je dejala potem, ko je spoznala hojo. Spet je pričakovala mater, ki bi se že morala vrniti. Stopila je po sobi, privlekla iz stare omare šolske zvezke in spominsko knjigo. Sedla je na isto mesto in listala. Vse je prečitala, vsak verz, vsako sliko je natanko pogledala, planiko, ki je bila priljubljena, je pobožala kakor drago bitje, podobico, ki je bila položena na nekem listu pod celofanast papir, je vzela v roke in jo poljubila. Ko je prišla na konec, je začela znova. Zraven si je zapela pesmico. Peti je znala lepo, v mestu je pela na koru. Tam se je spoznala z mnogimi fanti. Peli so in uganjali norčije. Minko so imeli vsi radi, vsaj njej se je tako zdelo. In so jo tudi imeli. Tedaj Minka ni vedela, kaj bi. Polno glavo je imela nevsakdanjih skrbi, nekaj ni bilo prav, sama ni vedela. Zaradi vsega tega ni v tej mali spominski knjigi tiste lepe pisave Javorjevega Pavleta, ki ji je pisal na desetine lepih razglednic, kjer je vedno bilo napisano mademoiselle... To je Minki tako ugajalo! O, kolikokrat ga je prosila, naj ji napiše v spominsko knjigo nekaj, čeprav čisto kaj navadnega. A ni. Vedno je odlašal, tako čuden je bil. Ko sta se sprehajala po Tivoliju in ga je spraševala, kaj bo, ji je rekel, da večni popotnik. Sel da bo, ko bo prišel čas, daleč po svetu, znal bo deset jezikov, si nabral tisoč spominov in navsezadnje bo napisal knjigo o ničvrednem življenju... Res je rekel, da jo ljubi, a da ne bo pri njej, ker nista za skupaj. Toda ona je hotela z njim, obljubila je, da gre z njim na konec sveta ali kamor koli.

»Viš, to je neumnost,« ji je vedno dejal, kadar mu je rekla kaj takega. »Kam boš šla, ko te vendar ne bo pustila mama!«

»Ušla bom, ušla, samo zate, Pavle!« Tedaj sta se poljubila.

In zopet drugič je prišel k njej. Dejal je, da je slabe volje, da bo umrl... Tako žalosten je bil. Vseeno mu je bilo, če ga je na lahko prišla za roko, ga pogledala s svojimi globokimi očmi

in se mu nasmejala. Le dejal je, da se lepo smeje kakor kakšna filmska diva, Shirley Temple, ali katera druga, ki se lahko ponaša z osmo lepoto, kakor je on rekel jamicam na veselih licih. Ob taki priliki je tudi Minka rekla, da bo umrla.

»Skupaj bova umrla, Pavle, skupaj naju bodo pokopali, da ne bo moje srce tako žalostno.« In spet ji je rekel, naj ne bo sentimentalna kakor on. Da je še mlada, je rekel. Škoda bi bilo tako mlade, lepe deklice. Ni mu vedela kaj odgovoriti. Ko ga je poljubila, se je za spoznanje nasmehnil, pa zopet poveseil oči, kakor da bi skrival v sebi veliko bolečino. Nekoč ji je rekel, da njeni poljubi niso poljubi...

»To je samo tako, na videz. Vem in čutim, Minka. Ze zdavnaj sem vedel, da ni res, kar praviš, in vem, da me boš pozabila, ko odidem. Škoda, a povem ti, da nekoč ne bom tako žalosten kakor ti.«

Tedaj sta se poslovila. Pavle je bil ljubosumen. Menda je sklenil, da ne pride k njej nikoli več. Odtlej ni bilo nobene razglednice več...

Zlati, zlati časi...

Minka si je spet pela. Sedaj je bila vsa pri Pavletu, ki hodi bog ve kod po nevarnih potih s puško v roki. Pavle je vojak. Sedaj bi mu odpustila vse in on bi njej odpustil, ko bi mu po pravici povedala nekaj tistih epizod s tistim policajem, ki ga je le nekajkrat videl, a je vedel, da je njegov tekmeč. Saj ni bilo nič takega!

»A vendar! — —« je pomislila, »kakor da bi vedel, da bom nekoč tako nesrečna, kakor sem danes, ko v tej lepi pomladi, ki kliče po življenju, pričakujem, kdaj se bodo sesedle moje prsi in bom...« Zaihtela je. Spet si je predstavila njega, Pavleta, videla ga je kakor tačas, ko je ob potoku v Dolgi dolini lovil postrvi, v kratkih hlačah in zeleni sraciji. Včasih je sedel v travo, si zažvižgal pesmico, nalovil kobilice in spet vrgel trnek v tolmun... Morda le še kdaj pride pogledat v Dolgo njivo, če nje ne, vsaj postrvi, brez katerih tako težko živi. Tedaj bo šla k njemu in ga poprosila za odpuščanje...

V sobo je stopila mati s cekarjem v roki. Minka se je zdrznila. »Odgrni vendar zaveso in odpri okna. Tako slab zrak je tu, zunaj pa tako lepo.« Potem je začela zlagati iz cekarja.

»To je dal zdravnik. Dejaj je, da pride drug teden sam gori. Trikrat na dan po eno žlico.«

»Trikrat,« je Minka nepomembno ponovila in si ogledala stekleničico. Potem je odšla ven in sedla na klopec. Cez nekaj časa je prišla mati za njo.

»Tistega sem videla, no, onega...« se Puharica ni mogla spomniti. »Tistega no, ki ti je včasih pisal. Tistega ribiča.«

»Kje?« je zadeta vprašala Minka. »Pavleta?«

»V trgu. Se pozdravil me je. Vprašala sem ga, če pride kaj v dolino, pa je rekel, da nima kaj početi, ko ni več postrvi.«

»Pa bi mu vendar rekli, da so še. Saj niso vse minile!« je razburjena dejala Minka.

»Saj to je rekel kar tako, menda za šalo. Preden sem šla, je vprašal, če bo kaj pirhov. Rekla sem, da bodo. Potem sem morala. Je že tako pozno, če hočem kaj skuhati za južino...« Puharica je odšla po kuhinjo.

Minka je nataknila zelene naočnike in gledala po nebu in dolini. Vsak šum jo je vznemiril. Čakala je in čakala, se ozirala po belem kolovozu, koder bo prišel Pavle. Saj je vprašal, če bo kaj pirhov.

Popoldne je Minka barvala pirhe. Dvajset jih je pobarvala rdeče kakor po navadi, na enega pa je narisala ornamente in jih pobarvala z vodenimi barvicami, kakor je nekoč delala v šoli za red. V sredo ornamente je postavila veliko rdeče srce.

»Ta bo za Pavleta,« je dejala.

Na veliko soboto se je sonce prav kakor druge dni pripeljalo v vsem svojem sijaju na plavo nebo in razsulo svoje žarke po pobočjih Dolge doline. Minka je vstala zgodaj, kakor da bi imela toliko opraviti. Se preden se je oblekla, je vzela žlico tinkture. Nekam bolj sveže se je počutila. Mati je vse pripravila za blagoslov. V velik jerbias je zložila pirhe, kolač, hren, klobase in gnjat. Vse skupaj je pokrila z lepim, tkanim prtom. Minka, ki je vse to gledala z debelo knjigo v roki, je žalostno vzdihnila.

»Ali bom nesla letos jaz, mama?« Saj je vedela, da ne bo.

»Kam? Izdihneš na poti! Počakaj, da se pozdraviš. Drugo leto boš pa ti!« Ob devetih je Puharica zadela jerbias na glavo in odšla v trg k blagoslovu. Minka je stala na pragu in gledala za njo. V mislih je videla cerkev in slišala zvonove, dolgo procesijo mladih deklet v belih predpasnikih, ki hite z jerbias velikonočnega blagoslova ob potoku. Vsaka od njih misli, da bo prva skozi vrata, ko bo blagoslov končan, in bo postala žena... Minki se je milo storilo pri srcu. Ona ne more, ne sme. Sama mora ostati doma. Zanj je življenje le sen, nekaj, kar je daleč, nekaj nedosegljivega.

Za hišo je nekdo ogovarjal Rudo, ki je ravno nakladal gnoj. Minka je prisluhnila besedam in stekla. Onkraj potoka, čez brv, je stal Pavle, vzravnan, s puško čez rame. Na šajkači se mu je svetila kokarda.

»Pavle?« je kriknila Minka in stekla čez brv.

»Dober dan. Ravno sprašujem strica, če niste že vsi pomrli, ko je videti tako zapuščeno.« Nekoliko se je odmaknil, jo pogledal v oči in ji segel v roke. Minka je povesila pogled. Ni vedela besed. Veter ji je vihral krilo in lase. Popravila si jih je.

»Ne greš nič noter? Sama sem doma, mama je šla k blagoslovu.«

»Sem videl, da. Vendar, ko pa nisem prišel k vam. Postrvi sem prišel gledat.«

»Ah, ne bodi tak! — — Nekaj ti imam povedati...«

»Vem že vse, to si lahko prepričana. A pojdiva.« Pavle je govoril ravnodušno, da, celo nekoliko ostro. Stopil je za Minko.

»Vedno je sama, le pojdi,« je še dodal Ruda, ki se je dobre volje naslanjal na vile.

»Kako da te ni bilo toliko časa naokrog? — Tako sem sama in nikamor ne grem...«

»Še sprašuješ? Ali se nisva takrat poslovila?«

Molk je napolnil hišo. Minka je gledala nekam skozi okno.

»Zares nisem prišel k vam. Po postrvih mi je dolg čas.«

»Pavle, ti sodiš preostro. Vse ti povem. Glej, ko sva takrat govorila s tistim...«

»Pusti,« jo je prekinil Pavle. »Lahko sedem? — Truden sem. Ze zarana na nogah.«

»Izvoli,« mu je ponudila stol. Tudi ona je sedla. Potem sta molčala. Pavle si je prižgal cigareto in puhnil dim proti svetilki na stropu. Zunaj je sijalo sonce, voda je šumela kakor vedno. V sobi je tiktakala ura. Minka je vstala in odšla brez besede. Pavle se je ozrl z rahlim nasmehom za njo, potem pa se je zamislil.

Da bi ji rekel, da misli včasih nanjo, da se mu smili, ko mora tako sama in nesrečna obujati spomine na vse lepo? Ne, potem bi vedela, da tudi njemu ni neznano. Tuberkulozna je, to je gotovo. Nobena še tako lepa barva njenih lic, še tako sladak nasmeh, poln zdravega videza, ne more spremeniti tega dejstva. Zdravnik se je dovolj izdal, ko sta zadnjič slučajno govorila. Katera druga naj bo tu v Dolgi dolini tako bolna? Saj ni nobena. Ona je sama taka dekle v teh treh mlinih od trga gori. In, ali ni takrat, ko sta se ločila, za trdno sklenil, da ž njo ne bo več govoril o kaki ljubezni? Seveda.

Minka je vstopila po tihem, po prstih, kakor angel. V drugem, nedeljskem krilu, lepo počesana, s pirhom v rokah.

»To je zate,« mu je izročila pih z rdečim srcem. Pavle jo je začuden pogledal in ga ni vzela.

»Zame? — To rdeče srce? Cigavo je to srce?« Vstal je in se odmaknil.

»Moje srce je to, ki ga dajem tebi,« je pogledala Minka Pavletu v oči, naravnost, neustrašeno.

»Oprostí, Minka,« je mehko izgovoril Pavle, »to srce ni zame.« Stisnil je ustnice in pričakoval odgovora. Minka je molčala in povesila oči.

»Ni,« je na glas pomislil Pavle, ko je še enkrat pretehtal.

»Zakaj ne?« Pavle ni vedel, kaj bi odgovoril.

»Zato, ker, ker... saj sama bolje veš...«

»— ker bo, hočeš reči, ker bo — — umrlo?« Dekle se je opoteklo na klopc. Zajokala je. Pavle je vstal.

»Oprostí, jaz odhajam. Ne spominjaj se me več in ne bodi žalostna. Zbogom!« Pavle je trdo zaprl vrata za seboj. Odšel je. Minka se ni zganila. Potem ko ga je videla odhajati po belem, od sonca obsijanem kolovozu, je stopila k oknu, se prijelala za zaveso in gledala za njim, dokler ni izginil za ovinkom.

Minka je šla ven. Ruda je že odpeljal z vozom. V desnici je tiščala pih z rdečim srcem. Stopila je po stezi v breg. Na trobenticah so vzletavali citrončki, mačice na vrbovju so bile polne prerivajočih se, brnečih čebel. Po medu je dišalo. Toplo je bilo, da je trepetalo ozračje nad Javorskim vrhom. Minka je sedla na travno rušo, si podprla glavo s pestjo in gledala v dolino. Dolga dolina je ležala pod njo, srebrna voda je šumela po njej. Daljno je bilo to šumenje, prav kakor vse sanje o življenju. Minka se je zasopla, da je komaj dihala. V prsih jo je tiščalo. Pokašljala je. Potem je spustila pih z rdečim srcem, da se je skotalil med debli in štori. Gledala je za njim. Dolgo zatem se ji je zdelo, da je čofotnil v vodo.

Deklica je še enkrat pogledala v dolino, po kolovozu, po katerem je odšel Pavle. Nikogar ni videla na njem. Potem je legla vznak. Jadrni beli oblaki so hiteli na vzhod. Nad Javorskim vrhom sta se visoko v zraku lovila dva kragulja. Dolgo je strmela v neizmerno pomladno nebo. Imela je občutek, da se svet obrača in da oblaki stojijo pri miru. Potem je zaspala. Sonce je prilezlo izza oblaka in prijazno posijalo na pobočje, na umirajočo pomlad.

Ludvik Potokar.



KDAJ ČLOVEK NAJVEČ USTVARJA?

Navade, slabosti in raztresenosti velikih ljudi

Večkrat presojava sposobnosti tega ali onega človeka po letih. Če kak športnik ne doseže tega, kar si gledalec od njega želi, bo ta pripomnil: saj je že vendar prestar za prvo moštvo! O mladih pesnikih, pisateljih ali skladateljih čisto slišimo: saj je še premlad, da bi mogel kaj dobrega ustvariti!

V zgodovini najdemo nešteto primerov, ki jasno kažejo, da je Bog obdaril človeka z neizčrpnimi darovi in da človeškemu geniju in vzponu njegovega duha skoraj ni meja. Oglejmo si nekaj primerov in sami se bomo prepričali, da je res tako.

Wolfgang Amadeus Mozart še ni izpolnil 14 let, pa je bil že znan umetnik; pevka Angelina Patti si je nabrala prvih lavoric v New Yorku kot 17-letna deklica. Aleksandru Velikemu je bilo samo dve leti več, ko je v odločilni bitki, dobljeni pri Heroneji, postavil temelje svojemu poznejšemu velikemu cesarstvu.

Nesmrtniki med dvajsetimi in tridesetimi leti

Med 20 in 30 leti starosti so ustvarjali ter se povzpeli med nesmrtnike: V 20. letu je napisal Friedrich Schiller svojo znano in značilno dramo »Roparjica« (Die Räuber); Marconi je v 30. letu dobil patent na svoj izum brezžičnega brzojava; Goetheju je bilo jedva 25 let, ko je napisal svojega »Wertherja«; Rafael pa je v isti starosti naslikal znano Madono. Rembrandt je v 26. letu zamislil in prenesel na platno svetovno znano sliko »Antona dr. Tulpa«; 30 let star je nemški filozof Schopenhauer končal delo »Svet kot volja in predstava«.

Med tridesetimi in štiridesetimi

V 41. letu je Nikolaj Kopernik dokončal svoj sončni sestav, ko je postavil sonce v središče vsega ozvezdja, dočim je v istih letih znana pisateljica in imetnica Nobelove nagrade Selma Lagerlöf napisala svoj roman Gösta Berling, s katerim si je pridobila svetovno slavo. Danteju je bilo 35 let, ko je dokončal svojo »Božansko komedijo«. Krištof Kolumb je imel dobrih 36 let, ko se je podal na neznano morje in odkril Ameriko. V 37. letu je Francoz Montgolfier izdelal svoj prvi zrakoplov. Prav toliko let je bilo Keplerju, ko je postavil zakon o gibanju planetov. Kleopatri je bilo 40 let, ko je z razkošno lepoto zlomila Antonijev odpor in ga potegnila v ljubavno mrežo. Tudi Verdi je bil star 40 let, ko je zložil »Trubadurja« in »Traviata«.

Od najzrelejših let pa do visoke starosti

V 41. letu je napisal Nietzsche za nadaljnji razvoj nemške miselnosti tako pomembnega »Zaratustro«. Leonardo da Vinci je imel 45 let, ko je narisal na steni obednice očetov dominikancev v Santa Maria delle Grazie v Milanu znamenito »Zadnjo večerjo«. Darwin je objavil delo »Nastanek vrst« 50 let star. Juliju Cezarju je bilo 51 let, ko je postal popolni gospodar Italije. Beethoven je v 54. letu zložil znamenito IX. simfonijo. Miguelu Cervantesu je bilo 58 let, ko je napisal nesmrtnega »Don Quichota«. Eleonora Duse je v 62. letu

zadivila svet s poduhovljeno igro, in tudi Pasteur je imel že 62 križev, ko je iznašel zdravilo proti steklini. Richard Wagner je v 69. letu doživel prvo predstavo »Parsivala«, in Verdiju je bilo 73 let, ko je prišla iz njegovih rok opera »Othello«.

Tudi slovenski velikani so ustvarjali v različnih starostih. Murn je že mlad umrl. Tavčar je pisal najboljše v zreli moški dobi.

Napoleon je kar na veliko ženil svoje ljudi. — Schiller je pisal svoje balade ob čebričku z vodo, v katero je pomakal svoje noge, itd.

Raztresenost gotovih ljudi in stanov je znana. Predvsem se drže ti očitki profesorjev. Če napraviš kako neumnost, če kaj pozabiš, pa dobiš pod nos: »Raztresen, pozabljiv si kakor profesor.« Profesor pozabi na vse. Pozabi dežnik, pozabi na juho, ki jo ima pred sabo na mizi, pozabi na zvezke, knjige. Profesor. Tako sodijo ljudje o njih. Večkrat čisto neupravičeno ker je znano, da je neprimerno več žensk in drugih ljudi pozabili svoje dežnike v vozu cestne železnice, ali na trgu, vagonu ali pa kje drugje. Raztresenost nastopa pri vseh ljudeh, ki se predajo vsega mislim o stvarih, ki so zanje važnejše in ki imajo stalno pred očmi samo dotične predmete.

Za velikega fizika Newtona pripovedujejo, da se je pri delu tako poglobil v svoj predmet, da je ob neki priliki pograbil prst svoje male nečakinje in ga potisnil v odprtino svoje pipe in z njim brskal po pepelu. Zdrnil se je šele potem, ko je dete bolešno zajokalo, ker si je v žerjavici opeklo prst. Romanopisec Emile Zola je pri pisanju romanov pozabil na ves svet okoli sebe in tudi nikdar ni čul zavijanja svojega psa, ki je hotel priti na prosto. Diderot je vedno pozabil na uro, za katero je naročil kočijo ter je moral vedno plačevati kočijažu več ur čakanja.

Kronike poročajo tudi o nekaterih nerazumljivih navadah velikih in slavnih ljudi. Tako na primer filozof Schopenhauer ni hotel plačati nobenega računa, če je bilo na njem njegovo ime napisano z dvema »p«. — Stendahl, katerega pravo ime je Henry Beyle, v trgovini ali pri obrtniku ni nikdar puščal svojega pravega imena, temveč »so po več dni morali po mestu iskati nekega Beyleja. Stendahl tega gotovo ni delal zaradi tega, ker ne bi bil hotel plačati računov, temveč iz neke nerazumljive navade. — Napoleon je bil svojedobno gotovo največji posrednik za sklepanje zakonov. V tem pogledu je prekosil vse znamenite pariške salone. Najprej je oženil odnosno omožil svoje sorodnike in sorodnice, posredoval je pa za sklenitev zakonov tudi čisto neznanih ljudi. Tako je oženil več svojih generalov in dvorjanikov. Če kateri ni pristal na njegovo posredovanje, je poiskal drugega kandidata ter zahteval, da mora biti poroka čimprej, samo da je lahko bogato obdaroval ženina in neposlušnežu pokazal, kako močno se je prevaril. Prvič je bil Napoleon posrednik pri možitvi hčerke vratarja v hiši, v kateri je stanoval še kot poročnik. Za sklepanje raznih zakonov je posredoval še z otoka Sv. Helene. Pa tudi v svoji opoštiki je iz-

razil željo, da bi se naj tedanji istrski vojvoda oženil s hčerko njegove znanke madame Duroc.

Jean Jacques Rousseau zavzema v galeriji čudakov prav tako lepo mesto. Kot 18-letni fant je potoval z nekim svojim prijateljem po svetu ter je hotel postati bogat od prodaje neke majhne igračke, kar se mu pa ni posrečilo, ter je vso pot stradal. Zato je moral večkrat nastopiti tudi kot učitelj, urar, cirkuški čarobnjak, sluga, dozdevni diplomat, samo da bi živel na tuje stroške. Končno se mu je vedno bolj mračil um ter je trdil, da ga visoke glave preganjajo in da se celo kralji dogovarjajo, kako bi ga spravili na drugi svet.

Od manije preganjanja je trpelo mnogo velikih ljudi. Mozart se je na primer stalno bal, da ga bodo zastrupili; Luther se je v zaporu v Wartburgu bal, da ga bodo napadli; Schopenhauer se je prav tako bal, da ga bodo zastrupili. Pri tem je bil silno praznovaren. Strindberg in Zola sta imela s številnimi hiš, ki sta jih videla, ali pa kočij, s katerimi sta se vozila. — Schiller je moral imeti pri pisanju balad in drugih svojih del vedno pri sebi posodo s hladno vodo, v katero je pomakal svoje noge. Dejal je, da mu hladna voda pospešuje živahnost misli. — Milton je navadno ležal na divanu, tako da mu je glava visela. Trdil je, da mu pri takšni legi najprej pridejo dobre in lepe misli. — Mark Twain je najrajši pisal v postelji. — D'Annunzio je pri pisanju svojih del imel na nogah pisane nogavice, od katerih je bila vsaka drugačne barve. — Arhimed je potem, ko je iznašel zakon o specifični teži, skočil s kadi, v kateri se je kopal, in zdivjal nag na ulico ter vpil, da je iznašel specifično težino.

Za Goetheja pravijo, da je bil od vseh velikih in slavnih ljudi najnaravnnejši. Vsaj opazili niso nobenih posebnosti.

Debelo knjigo bi pa človek lahko napisal o zadržanju velikih in slavnih ljudi napram ostalim »malim in navadnim« ljudem. Nekateri so bili oholi, domišljivi, da jih skoraj ni bilo mogoče prenašati. N. pr. Tasso, Krištof Kolumb, lord Byron, Lenau, Nietzsche, Turgenjev, D'Annunzio, medtem ko so bili Schumann, Dostojevski in Gogolj neverjetno skromni in z malim zadovoljni.

Kako dolgo lahko rabimo vsakdanje stvari

Zanimive so ugotovitve ljudi, ki so tekom let stalno opazovali, kako dolgo lahko rabimo določene stvari, ki jih potrebujemo vsak dan. N. pr. dobri podplati lahko vzdrže okoli milijon korakov. Pisalni stroji lahko vsak dan natipkajo na tisoče in tisoče črk. Številčno je ugotovljeno, da dobre strojepiske napišejo tekom desetih let na pisalnem stroju okoli 180 milijonov črk, iz katerih bi lahko napravili 100.000 knjig po 100 strani osminske oblike. Kuhinjski nož, zelo važno orodje v vsakem gospodinjstvu, se navadno uporabi tako močno, da ga moramo odvreči v staro železo šele po 15 letih. Navadno jekleno pero lahko rabimo tako dolgo, dokler se popolnoma ne obrabi, kar je navadno šele potem, ko pero napiše okoli 670.000 črk.

1 MINUTO PO BOMBNEM NAPADU ali:

Slaba diagnoza



TO PA JE LUKNJA!
ŠMENT, PA JE LE DOB'R ČE
ČLOUK MAU B'L
HITER STOP.

DRAVČASNO SE NI
UMAKNIL, SICER PA-
EN DOMOBRANČ
VEČ AL' MANJ.

PRISEŽEM!
NA LASTNE OČI
SEM VIDLA
KAKO GA JE
RAZNESLO.

OJEJ! SAMO
KAPA
JE ŠE OSTALA





Napad na Jalto. (Adria Zeitung.) V washingtonskem senatu je prvič prišlo do odkritega napada na jaltske sklepe Churchilla in Roosevelta. Republikanski senator Narlan Bushfield je v svoji izjavi ugotovil, da ima namepravna zveza narodov, ki naj bi bila ustanovljena po načrtih veselih, samo ta namen, da bi dobile tri ali štiri vesilele celokupno nadzorstvo nad vsem svetom. Ta zveza narodov bi imela isti pomen kakor prisilni mir, ki bi ga določili trije ali štiri politiki te zemlje. Senator Bushfield je končno odkrito izjavil, da je Stalin dal na krimski konferenci Zdrženim državam in Veliki Britaniji krepko zausnico, ker je bil Stalin enostavno spretnjši kakor zastopniki Zdrženih držav.

Poljska pritožba. (Adria Zeitung.) Poljska poročevalska agencija v Londonu sproti objavlja poročila o strašnem divjanju Sovjetov na zasedenem poljskem ozemlju. Neko tako poročilo pravi, da so lublinske oblasti na zasedenem ozemlju takoj začele načrtovati boj proti vsem nekomunističnim skupinam, predvsem proti članom takozvane poljske domovinske armade. Na stotine poljskih oficirjev in vojakov je bilo zaprtih, med njimi celo dva padalska oficirja, ki sta se še pred kratkim borila v poljskih oddelkih na zapadnem bojišču. Ta oficirja sta bila zaprta pod izredno obtožbo, da sta se borila za angleško stvar in za lublinske oblasti.

Na področju Sandomierca, tako pravi poročilo dalje, je bilo toliko aretacij, da se lahko govori o pravcatem rekord. Občinske in državne oblasti stalno menjavajo lublinske uradnike zaradi pomanjkljive izvedenosti. V Rielcah je bil nameščen za četrti deželni komisar in sedmi župan. Ogorčenje nad postopanjem lublinskih oblasti je splošno, tako pravi na koncu to poročilo, predvsem zato, ker postopajo sedaj z vsemi Poljaki, ki so se borili proti Nemcem, kot z zločinci.

Mučna zahteva. (Adria Zeitung.) Baltska združenja v Angliji, Zdrženih držav in Švedski so se obrnila, kakor poroča »Stockholms Tidningen«, na vodstvo mednarodnega Rdečega križa s prošnjo, naj bi dobili vsi begunci iz baltskih dežel zaščitne potne liste, da jih ne bi bilo mogoče prisiliti, kakor je poudarjeno v dokumentu, k vrnitvi v njihovo prejšnjo domovino, dokler ne bodo baltske države zopet svobodne. Stališče Rdečega križa do te mučne zahteve še ni znano.

Ameriški tednik »International Law Review« je objavil pogoje premirja za Italijo: kralj in Badoglio sta pristala na deportacijo dveh milijonov italijanskih delavcev v zavezniške dežele, ha odstop otokov Lampeduse in Pantelerije Angliji, otoka Elbe in dela obmejnega področja Franciji, na odstop Istre in Zadra ter na odstop Egejskih otokov Grčiji. Prav tako sta tudi že vnaprej sprejela vse pogoje glede kolonij in trgovine.

Nemška mornarica je po vdoru boljševiških čet v vzhodno in zahodno Prusijo prepeljala doslej vsega 590.000 beguncev, zvečine žensk in otrok.

Dvema dopisnikoma sovjetske brzobjavne agencije TASSA Angleži niso dali dovoljenja, da bi obiskala zahodno bojišče, češ da je na bojišču že preveč novinarjev ter dopisnikov. Tako so se maščevali Sovjetom, ki angleškim novinarjem nikdar niso dovolili, da bi obiskali vzhodno bojišče in zlasti nova zasedena ozemlja.

Angleški katoliški list »Catholic Herald« ostro napada poslance spodnje zbornice zaradi

njihovega vedenja pri poljskem vprašanju. Leta 1939. so glasovali za vojno zaradi Poljske, podpirali so zakonito poljsko vlado, zdaj pa so vse skupaj prodali sovjetskemu pohlepu. List poudarja, da člani parlamenta predobro vedo, da je lublinski odbor poljski ELAS, prav tako vedo, da pomeni sovjetska zasedba umor, deportacijo in rop.

Atensko porotno sodišče je obsodilo na smrt Johna Avgerisa, člana ELASA, ker je za časa nemirov decembra meseca umoril 93 ljudi.

V Colliers Magazine piše Frank Gervasi, da so mnogi Angleži močno v skrbeh zaradi naraščajočega sovjetskega vpliva na Balkanu, na srednjem Vzhodu ter v baltskih deželah. Medtem ko vojna proti fašizmu še ni dobljena, pravi list, zaveznički tekmujejo za oblast. Zdi se, da ima Sovjetija v tej igri prednost. Danes je najmočnejša industrijska, vojaška in politična sila vzhodne poloble. Strah in nezaupanje do Sovjetije sta tako velika, da se človek sprašuje, ali se bojujemo proti Nemčiji ali proti Sovjetiji.

Angleži vedo malo o Titovem divjanju. Stockholm. Po neki izjavi, ki jo je dal državni minister Law spodnji zbornici, so izrekla »sodišča« Titovih tolp v Srbiji 165 smrtnih obsodb nad boljševiških nasprotniki ter v okraju Vodina doslej 75 smrtnih obsodb. Za ostale predele niso na razpolago nobene številke, je izjavil Law, s čimer je priznal, da je britanska vlada o divjanju NKVD na Titovem področju le delno poučena.

Le komunisti. Berlin. 21. marca. Neka vest sovjetske poročevalske službe iz Belgrada o pripravah k volitvam v takozvani »narodno-osvobodilni komite« pravi, da bodo lahko izvoljene le take osebe, ki so borbo za »osvoboditev Jugoslavije« podpirale, torej ki so komunisti, kar lahko dokažejo.

Lakota v Dalmaciji. Zeneva. Nek član organizacije UNRRA, ki se je ravnokar vrnil iz Dalmacije, je sporočil rimskemu dopisniku »Daily Express«, da je bilo komaj možno iztovoriti prvo ladjo z živil, ki je dospela v neko dalmatinsko pristanišče, ker so delavci, ki so bili zaposleni pri iztovarjanju, po kratkem času popadali od slabosti. Zenske in otroci so požrešno planili po vsakem pšeničnem zrnu, ki je padlo iz vreč. Prebivalstvo se je vso zimo hranilo skoraj izključno le s travo in ohrovotom. Otroci so povprečno 5 do 6 cm manjši, kakor bi morali biti z ozirom na svojo starost. Mnogi bolehalo na angleški bolezn. Za bolnike pa skoraj ni nobene pomoči.

Kdo stoji za kom? »Za Petrom (bivšim jugoslovanskim kraljem, op. ur.) stoji isti Pero Živković in njegov sokrivci, ki so prvi utirali pot poznejšim izdajalcem...« (»Novice«, podtalno glasilo OF za Dolenjsko in Notranjsko.)

Za Titom v Belgradu pa stoji danes na primer »regent« Dušan Serbec, prvi Živkovičev diktatorski ban v Sloveniji ter korupcionist iz čaršijske Jugoslavije, ki je še novembra 1943 prejel ministrsko pokojnino od »okupatorja«, in »minister« dr. Marušič, drugi Živkovičev diktatorski ban v Ljubljani, sotravec »fašistične jugoslovanske ustave iz leta 1934«, nasilnik, ki je 1932 in 1933 poslal v internacijo vrsto slovenskih vodilnih politikov, ker so proti diktaturi zagovarjali — demokracijo...

Kdo nam bo vendar še enkrat končno in za vselej veljavno razodel, kaj je belo in kaj je črno, kaj so čiste roke in kaj je »kompromitiranost iz dobe raznih protiljudskih režimov?« (Po »Slov. domu«.)

Tito prosi UNRRO za pomoč. Tito je svoječasno odklonil, da bi mu UNRRA, zavezniška organizacija za pomoč »osvobojenim« deželam, dobavljala živila, če mu ne bi obenem prepuščala razdelitve. Sedaj pa je vendar prisiljen spriči naraščajočega pomanjkanja živil prositi UNRRO, naj mu dobavi takrat odklonjena živila. Belgrajska telegrafska agencija »Tanjug« pita sedaj stradajoče prebivalstvo z obljubami, da bodo v kratkem prispele večje dobave; obenem pa molči o tem, da se UNRRA še vedno brani prevzeti tudi Dalmacijo v svoje delovno območje.

Se en sporazum. »Svoboda«, podtalno komunistično glasilo za Primorsko, prinaša v zadnji številki naslednji zanimiv razglas: »Pozdravljamo vas! Italijanski beneški patrioti v NOVJ!

Po nekem razdobju obžalovanja vrednih nesporazumov in nezaupanja, ki se je včasih zdelo, da se ne bo moglo pozabiti na italijansko-slovensko narodno nasprotje, je končno prišlo do sporazuma vseh partizanov v Julijski Benečiji. Italijanski patrioti so se priključili NOVJ in se podvržili komandi maršala Tita. Mi jih pozdravljamo kot naše brate, ki bodo sledili zastavi svobodne Jugoslavije. Zagotavljamo jih, da ne bodo pozabili odločitve, ki je bila na tako srečen način sprejeta v času težkih borb proti okupatorju in da bo Benečija kot zvezna država nove federativne Jugoslavije čuvala vse pravice italijanske narodne manjšine. Skupno z našimi italijanskimi brati pričakujemo vkorakanje ruske armade, katerih ideali so isti kot naši.

Zivela NOVJ! Zivel naš veliki maršal Tito! Zivel veliki maršal Stalin!
Izdaja za izdajo, sporazum za sporazumom, vse proti osnovnim koristim slovenskega naroda — to je njihovo »osvobodilno« delo!

V Belgradu so osnovali novo slovensko prosvetno društvo »Franc Rozman«. V njem ni niti enega člana bivšega slovenskega belgrajskega Prosvetnega društva, pač pa znani »prosvetarji

in kulturniki« — Hudales, Jurač Joško, profesor Sedivi iz Maribora in prof. Liška ter Senčar. Veliko vlogo ima seveda tudi komunistni pesnik Bor-Pavšič.

Domobranci vseh bojnih skupin so še vedno v ofenzivnih bojih proti tolovajem na Dolenjskem in Notranjskem. Na Sp. Stajerskem IV. oper. zona nima dneva miru. Zaradi samih neuspehov se je komunistično vodstvo odločilo, da bo počasi začelo pošiljati tolovaje, zlasti prisilne mobilizirance v Srbijo k Titu. Po prestraženih pismih iz Bele Krajine kaže, da je nekaj skupin že odromalo v Srbijo — od tod pa na sovjetsko-nemško fronto.

Vojaški položaj na Dolenjskem. Letoŕnjo zimo se je vojaški položaj na Dolenjskem temeljito preokrenil. Novim postojankam na Občinah, Vel. Gabru in Sv. Ani, ki so s svojo ustanovitvijo na mah pretrgale telo svobodnega ozemlja na dvoje in onemogočile sleherno zvezo med Stajersko in Dolenjsko, so se kmalu potem pridružile nove, za uspešen nastop proti preostankom zdecimiranih brigad važne in tudi nujno potrebne: Zužemberk in Dvor.

Domobranci, ki so mnogokrat z nadčloveškimi napori kljubovali težkim ozemeljskim in vremenskim prilikam, so vse svoje naloge odlično izvršili. Zid novih postojank vzdolž Krke onemogoča tolovajskim brigadam VII. korpusa tudi najmanjše vpade večjih tolovajskih mas.

V začetku marca so se mogle nekatere enote NOV zaradi skrajno kritičnega položaja v pogledu prehrane prebiti po velikih ovinkih na severno stran ceste. Cankarjeva brigada se je zadrževala na tem področju zaradi stalnih zased in nastopov raznih domobrantskih udarnih skupin le malo časa, dočim se je XII. brigada in Dolenjski odred prebila čez nemško mejo v smeri Kuma. Mobilizirance prisiljenec v okolici Zagorja in St. Jurja pod Kumom, kakor tudi številne rekvizicije raznovrstne hrane, zlasti živine, so očitno pokazale, s kakšnim namenom so se tolovaji teh dveh enot zadrževali v krajih okrog Kuma skoraj 10 dni. V tem času so imeli tolovaji XII. brigade in Dolenjskega odreda kljub temu, da niso imeli, razen v St. Jurju pod Kumom, nikakih operativnih načrtov, nič manj kakor šest spopadov, v katerih je poginilo nič manj kakor 74 tolovajev in verjetno še večje število ranjenec. V sklopu teh bojev v XII. brigado je zlasti omeniti njen velik poraz pri vasi Lesa severozahodno od Zagradca.

Zlasti velika bojna aktivnost je bila malone ves mesec na področju južno in jugovzhodno od Zužemberka, koder se zadržujejo večje tolovajske skupine, med katerimi je zlasti omeniti XV. in XVIII. gdečo divizijo. Zlasti skupine domobrancev so v preteklem mesecu prizadale tem tolpam, ki so si v teku časa zgradili nekakšne utrjene »linije«, velike izgube. Enega najtežjih udarcev v tem razdobju je doživela komunistična vojska pri »Lipjah«, kjer je padlo v začetku meseca naštetih 122 tolovajev in zaplenjeno mnogo orožja, zlasti lahkih strojnec.

Nadaljnje izgube, ki so jih imele tolovajske tolpe v tem predelu, so bile prav tolike, če ne še večje.

Večje nastope v slednjem času je omeniti posebno s Cankarjevo brigado, ki je bila dvakrat temeljito poražena pri vasi Sela, južno od Zužemberka. V prvem spopadu je padlo po izjavi samih ujetnikov, ki so jih zajele naše patrole naslednji dan, vsaj 50 komunistov.

V prvi polovici meseca marca se je prijavilo na razne postojanke dolenjskih domobrantskih in nemških skupin spet večje število prisilnih mobilizirancev ali skesanec. Brez razlike so vsi edini v tem, da se pri tolovajih zaradi skrajno obupne hrane ne da več shajati.

Leteča patrola je odletela. Leteča patrola 7. korpusa je prišla v Sv. Križ pri Kostanjevici in se od vasi kar ni mogla ločiti, dokler je ni skupila. Imela je to pot res pravo smolo. Najprej so se tovariši sprli sami med seboj. Eni



so bili za Tita, drugi za kralja in so se sprijeli. V pretepu so uničili brzostrelko in puško. Naslednji dan so seveda imeli mačka in se skrivali; ponoči pa jih je zasačila domobrantska patrola, odprla nanje ogenj in leteča patrola je odletela. Vodnik je letel najdalje, tja, kamor vsi taki spadajo. Bil je to zloglasni Smukovič Jože iz Sv. Križa. Pošteni ljudje so se globoko oddahnili, ko so zvedeli za njegov konec.

Rupnikova bojna skupina je bila štiri dni na pohodu ob hrvaški meji. Rupnikova bojna skupina je bila skoraj vse pretekli teden na bojnem pohodu po Loški dolini in imela ves čas pod kontrolo vse ozemlje do hrvaške meje. Največji uspeh je bojna skupina dosegla pri



Blagoslovljene velikonočne praznike voščita vsem domobrancem in bralcem revije

Uredništvo in uprava

Domobranci!

Poslušajte našo radijsko od-
dajo vsak četrtek od 6 do
pol 7 zvečer!

prvi izvidnici v okolici Babnega polja, ko je z močnim posegom spravila v objem svojih edinic cel tolovajski Notranjski odred. V spopadu je padlo 21 tolovajev. Domobranci so za-
jeli veliko vojaškega in agitacijskega materiala in celoten arhiv Notranjskega odreda. Pri tem spopadu sta padla tudi dva domača terenca. Naslednjo noč je bojna skupina ponovno obiskala ozemlje okrog Babnega polja in znova naletela na ostanke Notranjskega odreda, ki pa se je sedaj skušal boju izmakniti. Vendar so domobranci presenetili neko tolovajsko skupino v neki hiši in v boju je padlo 5 tolovajev. Pri tem spopadu so domobranci dobili zanimivo pismo, ki bi ga moral tolovajski kurir nesti od komande komunističnega Notranjskega odreda kakšni brigadi na Dolenjsko. Pismo nam odkriva, v kako strašnem in obupnem položaju so vsi ostanki tolovajev na Notranjskem, ki ga varuje Rupnikova bojna skupina. Tretjo noč je Rupnikova bojna skupina napravila najdaljši pohod in prišla do Bele vode, ne da bi naleteli na kakšnega tolovaja. Četrto noč se je Rupnikova bojna skupina vrnila iz Loške doline na svoje stalne položaje z zavestjo, da je z uspešno akcijo naredila nov velik korak naprej v čiščenju ostankov tolovajskih tolpa na Notranjskem.

Slaba se obeta komunističnim terencem. Od ene strani jih trebijo domobranci, sedaj so jih začeli pa preganjati tudi komunisti sami. Komunistično glasilo »Svoboda« je pod naslovom »Terenci, na bojišče!« med drugim napisalo: »Upamo, da se bo s korupcijo in zabušanstvom temeljito pomedlo. Če se mislijo komunisti reševati s terenci, se zelo motijo, ker večjega gnoja kakor so terenci, ni. Se misliti ni, da bi ti kaj tvegali. Kvečjemu, da bi kje kaj pokradli. Posebno vzgledni glede korupcije in zabušanstva so ljubljanski terenci, ki se samo z jezikom borijo za narod, sicer pa stisejo ob vsaki najmanjši nevarnosti rep med noge in so z vsakim ter jih nič ne moti, če jedo iz »okupatorjeve« skledice.

Vas Zvirče v Suhi Krajini so požgali komunisti v noči od 14. do 15. t. m. To »osvobodilno« delo je opravila »Cankarjeva brigada«. Komunisti so segnili skupaj vso vas in prestrašenim vaščanom sporočili, da bodo vas požgali. Povabili so jih, naj gredo z njimi na »osvoboje« ozemlje, česar pa ni razen treh hotela storiti niti ena družina. Zgorelo je 84 domačij. Čez 500 ljudi je moralo s praznimi rokami v svet, kamor je »kde vedel. Tolovaji so minirali tudi šolo in cerkev. Preden so vas zažgali, so jo izropali. Ko so ropali, so vaščane zaprli v cerkev, potem pa so jih odgnali do Strug, od koder so ljudje odšli pod domobransko varstvo. Za »dober« glas, ki ga rdeča svoboda uživa med ljudstvom, je značilno, da so šle s tolovaji samo tri družine, vse, kar je bilo v tej vasi komunističnega. Zvirče so sedaj že tretja vas, ki so jo komunisti do zadnje hiše in zadnjega poslopja požgali. Enaka usoda je doletela letos Hinje in Hrib. Nov komunistični zločin, ne najmanjši med ostalimi velikimi. To je »nov red«, nova »demokracija«, ki nam jo obljublja Titova pajdašija iz Beograda.

»To bo za srečno smrt.« Komunisti vedno dokazujejo, da je versko prepričanje pri njih svobodno in da nikakor ne ovirajo izpolnjevanja verskih dolžnosti. Kako pri njih to razumejo, nam lepo govori primer, ki se je zgodil v Lip-ljah. Partizani so prišli ropat. Stopili so v hišo,



kjer so bili domači zbrani pri molitvi rožnega venca. Ko so komunisti zagledali zbrano družino pri pobožni molitvi, so se začeli norčevati. Zlasti jim je bil na poti rožni venec in so ga zato očetu strgali iz rok. Norčevali so se, da ga oni bolj potrebujejo kot pa domači, ker ti lahko brez njega molijo. Ko so po hiši vse pobrali, so odšli v hlev ter od jasil odvezali kravo. Prignali so jo na dvorišče in ji na rogove obesili mlek. Pri tem so se posmehovali: »To bo pa za srečno zadnjo uro, saj pomaga rožni venec za to.« Smeje in krohotaje so kravo odgnali.

Domobranci obveščevalci z Grosuplja so pod vodstvom poročnika Lipovška odkrili komunistično skrivališče orožja na Rožniku.

Novi uspehi velikolaške posadbe. Poleg velikolaške bojne skupine, ki je prav za prav doma le, kadar je na počitku, tudi velikolaška domobranska postojanka požrtvovalno skrbi, da bi bilo komunističnega tolovajstva pri nas čim prej konec. Ob njenem delovanju naj omenimo le dva zadnja uspeha, ki so ju domobranci iz velikolaške postojanke dosegli daleč od svojega stalnega mesta.

V noči od 8. na 9. marec je odšla iz Velikih Lašč proti vzhodu domobranska izvidnica z namenom, da preišče teren, na katerem so se pred kratkim skrivali ostanki Dolenjskega odreda ter XII. in XV. brigade. Izvidnica je imela veliko uspeha. Pri Brezovem dolu je naletela na tolovajsko skupino, ki je imela v boju 10 mrtvih, 7 tolovajev pa so domobranci ujeli.

Drugi uspeh so velikolaški domobranci dosegli v noči od 14. na 15. marec, ko so bili na daljšem izvidniškem pohodu proti Ambrusu. Prav v okolici Ambrusa so domobranci naleteli na tolovaje. V boju sta bila ubita dva tolovaja.

Tako se je velikolaška postojanka izkazala tudi z onimi svojimi fanti, ki ne pripadajo udarni skupini, ki pa so prav taki borci kot njihovi tovariši iz bojne skupine.

17. marca je minilo leto dni, kar se je v Ribnici ustanovila domobranska posadka. To leto je bilo leto trdega boja in hudih preizkušenj, kar vse so ribniški domobranci uspešno in junaško prestali. Komunisti so hoteli za vsako ceno postojanko likvidirati, pa so se morali vedno umakniti s krvavimi glavami in opustiti misel na podobne poskuse. Delo, ki ga je bilo treba opraviti, so domobranci radi storili, zave-
dajoč se, da pomagajo slovenskemu narodu. V



Povorka ob obletnici posadke v Ribnici

nedeljo so proslavili to obletnico z zborovanjem pred cerkvijo, nato pa s službo božjo. Popoldne je bila akademija. Na sporedu so bile pevske točke, deklamacije, recitacije in dva prizora iz življenja naroda pred ustanovitvijo Slovenskega domobranstva in po njej. Spomin padlih domobrancev in žrtev iz Jelendola ter Grčaric so počastili z žalostinko »Zdravo, družice« in toplim nagovorom na pokopališču v Hrvačih.

Crtomirovci so v zadnjih dneh imeli skupno z domobranci lepe uspehe v boju proti komunistom na Dolenjskem.

Terorističen napad na kmečko naselje. Poleg premnogih drugih terorističnih napadov so si angloameriški letalci privoščili v sredo tudi Šmarje pri Grosupljem. V popoldanskih urah je osem bombnikov strelalo na mirno naselje do 60 srednje težkih bom. Bombe so padale križem prek po vasi. Tako je ena padla pred cerkev, ki je bila znatno poškodovana, druge pa na kmečke hiše in gospodarska poslopja ter njih neposredno bližino. Tudi začasno šolsko poslopje je bilo hudo prizadeto. Lahko rečemo, da letalski teror ni prizanesel niti eni hiši v vasi. Vsaka ima, če drugega ne, vsaj razbite šipe. Škoda je zelo velika, najbridkejša pa je izguba življenj. En domačin in ena domačinka sta izgubila pri terorističnem napadu, ki je bil napravljen iznenada in z jasnega neba, življenje. Tudi ranjenih je bilo več oseb. Tudi ta napad spada v vrsto takozvanega »osvobajanja« po receptu, ki so ga začeli pred leti Titovi komunisti in ga sedaj nadaljujejo njihovi zahodni zavezniki.

Patrola na Dvoru je prijela poveljnika narodne zaščite za Dvor, čevljarja Vovka Viktorja. Bil je že v Jugoslaviji član Komunistične partije in vnet ofarski propagator.

V Cerknem so komunisti postrelili 25 spobolnih tolovajskih vlačug. V bolnišnici imajo 40 tovarišic, ki pričakujejo poroda. Ljudje pripovedujejo, da so našli na poti iz Cerkna v Ziri 3 umorjene novorojenčke.

Blizu Retij v Loški dolini so ribniški domobranci napadli skupino tolovajev. Po kratkem »pogovarjanju« z brzostrelkami so obležali trije, med njimi en politikomisar.

Zakaj so taki? Človek kar verjeti ne more, če sam na lastni koži ne občuti, kako podivjane so komunistične tolpe, ki se klatijo po naši zemlji.

Ob priliki ropanja po Dolenjskem so bili tako divji, da so se ljudje po vaseh skrivali pred njimi. Ko je v vasi Mokro polje začel goriti kozolec, so domači hoteli gasiti, a jim komunisti tega niso pustili, češ: Če že vse hudič jemlje, pa naj še to zgori! V neki drugi hiši, kjer so že dvakrat ropali, so ponovno zahtevali žita. Ker ga niso mogli dobiti, je eden hotel zažgati hišo, rekoč: »Vemo, da imate še skritega žita, a če nam nečete dati, pa tudi sami ne boste imeli. Bomo pa vse požgali!«

Odkod to divje in surovo obnašanje, podobno pobesnelim zverem? Vzrokov je več, a glavni je obup.

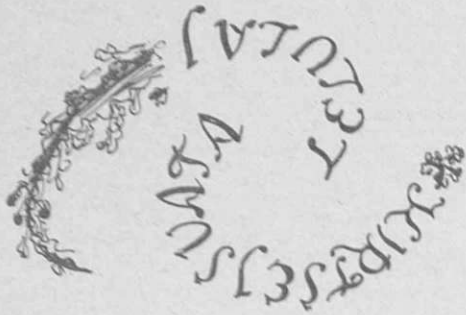
Komunistični voditelji so z vabljivimi besedami slikali bodočnost in marsikdo je tem besedam verjel. Res je bilo prve čase kar prijetno, romantično v gozdovih. Laška cesarska vojska jim ni delala večjih preglavic, borb ni bilo, vsem je ugajalo »svobodno« življenje. A slovenski kmet se je z orožjem v roki uprl takemu početju. Partizani so spoznali, da s krvavimi rokami ne morejo več nazaj. Tolažila

Da bo revija tudi v bodoče izhajala
v dosedanjem obsegu, bo cena pri-
hodnje, t. j. 17. številke v kolportaži
7— Lir. Za edinice ostane v veljavi
prvotna cena.

Uprava.

UGANKE

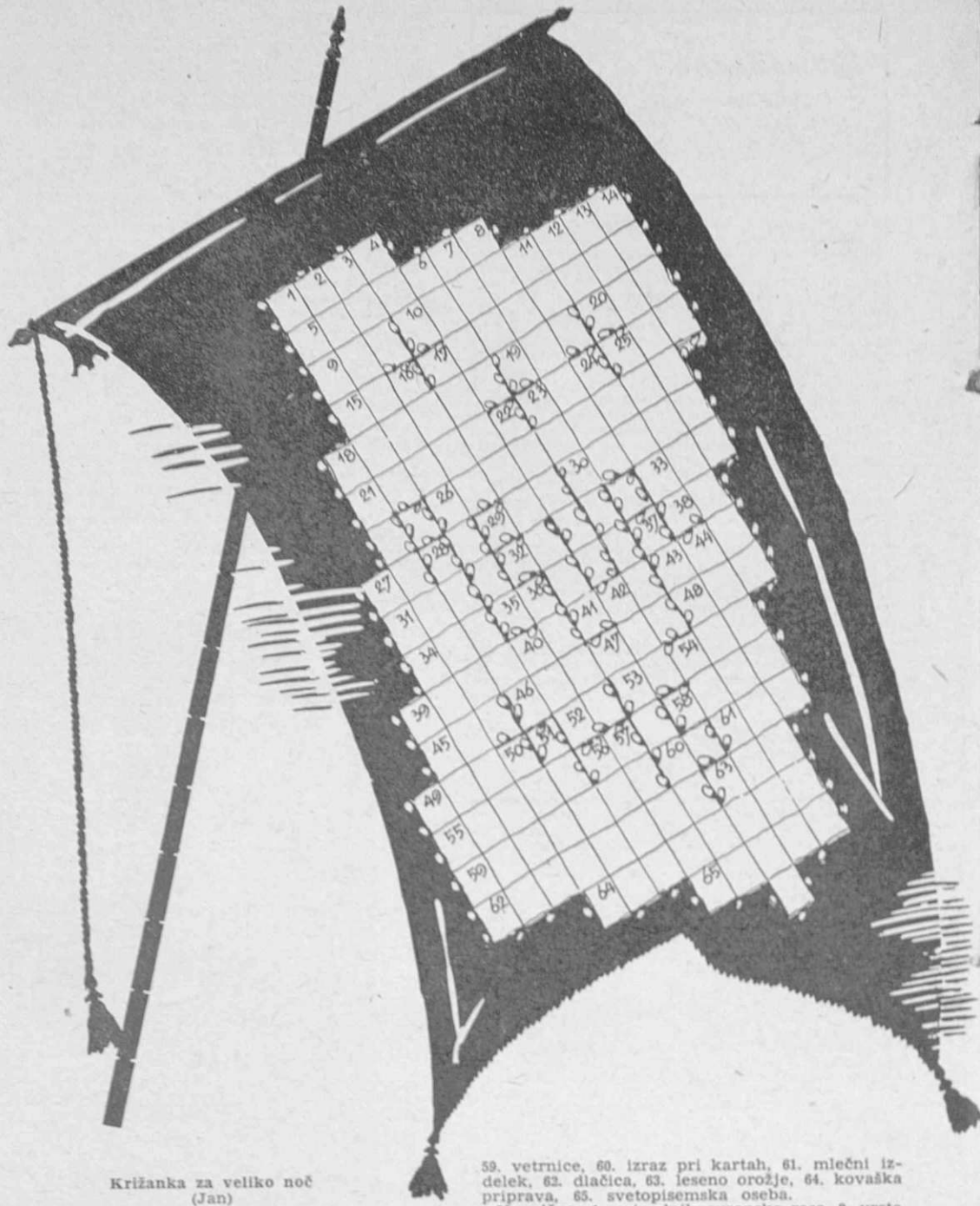
Veriga
(Radoš)



Prerokba
(Radoš)

Skrivnostno pismo
(Radoš)

Handwritten-style text, likely a cryptogram or riddle.



Križanka za veliko noč
(Jan)

Rešitev ugank št. 15

Kozolec

Domačija.

Dvojni obrazi

Mlad tat — star berač.

Prijetna podoba

Vsak dom, lesen ali zidan, visok ali nizek, svetel ali mračen, vsak pa tudi še reven tako, je vreden velike ljubezni in vsega srca. Srečen oni, ki ga ima tako blizu, da ga dosežejo rokét! Jaz nosim njegovo podobo s seboj. Te mi menda nihče ne bo ukradel.

Vodoravno: 1. starogrški junak, 5 moško ime, 9. vrba, 10. poljski pridelek, 15. zdravilo, 17. obrtnik, 18. plezalna priprava, 19. del spovedi, 20. žensko ime, 21. pesnik (Mladika 1928), 23. glavar družine, 25. nordijsko moško ime, 26. cerkven praznik, 27. matematični izraz, 29. del strehe, 30. električni pol, 31. reka na Hrvatskem, 32. slovanska pijača, 33. zvok, 34. italijansko mesto, 35. ploskovna mera, 38. začetek abecede, 39. italijanska reka, 41. kovina, 43. žuželka, 45. vrtna hišica, 46. svetopisemsko mesto, 48. nasprotje vojske, 49. žabja noga, 52. rimski denar (narobe), 53. moško ime, 55. denar, 56. osebni zaimek, 58. kulturna ustanova,

59. vetrnice, 60. izraz pri kartah, 61. mlečni izdelek, 62. dlačica, 63. leseno orožje, 64. kovaška priprava, 65. svetopisemska oseba.

Navpično: 1. pripadnik evropske rase, 2. vrsta lesa, 3. vojvodinski kraj, 4. kmečka jed, 6. slovenski pesnik, 7. reka na Uralu, 8. prebivalec gorenjske vasi, 11. zver, 12. italijansko mesto, 13. prebivalec italijanskega mesta, 14. obvodna žival (narobe), 16. otrok, 17. alpinist (druga in četrta črka zamenjani), 18. nasprotje hribčka, 22. umetnik, 23. glasbilo, 24. matematični izraz, 25. bogar, 27. pripadnik angleških protestantov, 28. kretnja, 36. Sardenkova pesniška zbirka, 37. sobojevnik, 39. italijansko mesto, 40. del obraza, 42. irska prevratna organizacija, 44. izdelovalec sira, 47. pobirava prevlekle obresti, 49. žabji glas, 50. vrsta peči, 51. vladarsko znamenje, 54. reka v Porenju, 56. mestno zabavišče (narobe), 57. del košare (narobe), 63. ženska.

Pogovori z ugankarji

Klančar: Hvala. Pride polagoma na vrsto.

Kovačič: Ne bi rekel, da so tako pogostne napake v ugankarskem koticu...? Enkrat je nobenkrat — z ozirom na vse ostale težave.

Kosmač: »Domobrančevo geslo« je bilo rešeno »koša« in bo priobčeno. »Račun z ulomki« pa me ni posebno ogrel. Misel je sicer dobra, vendar tretjinjenje abecede težko lepo ugankarsko izvesti. Odprte roke imam za vsako novo pošiljko; zato: pošlji še kaj.

M. F., Višnja gora: Zamisel Tvojega »filma« je dobra. Vendar bogate zveze slik (piramide, padalci, bombe) z rešitvijo ugank nisem mogel dobiti. V bodoče: dobri misli — dobro odej! Poskusi še kaj in pošlji.

Radoš: Za bogato pošiljko prijetna hvala. Pride polagoma na vrsto. Pošlji še kaj.

»Delo za obnovo živinoreje«. Pod tem naslovom piše inž. Berkopec Jože, vodja kmetijskega oddelka pri SNOS, v »Slovenskem poročevalcu« z dne 10. avgusta 1944 tole: »Naša oblast dela že sedaj za obnovo živinoreje. Zlasti posveča mnogo skrbi vzreji živine in zaščiti dobre plemenske živine. Predvsem se izvajajo naslednji ukrepi: 1. Živina se iz ogroženih krajev preseljuje na osvobodeno ozemlje. Zlasti se preseljuje rodovniška selekcionirana živina. 3. Prepovedano je klanje telet, ki so sposobna za rejo. Prav tako se skrbi za rejo in vzgojo pajske. 4. Vsi vojaški in civilni intendantji imajo strog nalog, da ne pobirajo piemenske živine. 5. Vse delo strokovno vodijo in nadzirajo kmetijski strokovnjaki, ki so dodeljeni vsakemu okrožju. — Uspehi dela so že vidni.« — To je pa res, da so uspehi dela že vidni! Tudi ti ukrepi se temeljito izvajajo. Živina se prav pridno preseljuje v »osvobodjene« kraje, kjer jo »gojijo« razni štabni kuharji za svoje ko-

munistične gospode. Vse delo pa vodijo priznani strokovnjaki — v ropanju in kraji. Potem se ne smemo čuditi, da jim delo tako uspeva.

Po Suhi Krajini so se klatile tri komunistične brigade in se izogibale domobrancem, kolikor so mogle. Domobranski udarniki so kljub izogibanju le naleteli nanje in jih v naskoku razbili. Glavni boji so bili pri Vel. Lipljah, Toplicah in Malih Laščah, kjer so imeli rdečkarji skladišča. Domobranci so v teh bojih našli 170 mrtvih komunistov in tudi zajeli so jih precej. Plen v skladiščih je bil zelo zadovoljiv.

Zavezniški »blagoslov« so dobile tudi Ziri. Skoda na poslopih je precejšnja in tudi žrtve so velike. V Zireh ni ne »okupatorja« ne »bele garde«, ampak je tam stolovale komunistični štab. Če ne bi bilo škode in žrtev, bi bili mi kar zadovoljni.

Bezugspreis: Einzelnummer 5 Lire. — Schriftleitung und Verwaltung Rimska cesta Nr. 22. Laibach, Fernruf 46-12. — Erscheint jeden 2. Donnerstag. — Herausgeber: Slowenische Landeswehr, Abt. VIa. — Druck: Ljudska tiskarna in Laibach (verantwortl. Jože Kramarič). Naročnina: Posamezna številka 5 lir. — Uredništvo in uprava Rimska cesta št. 22 — Ljubljana — telefon 46-12. — Izhaja vsak 2. četrtek. — Izdaja Slovensko domobranstvo, oddelek VIa. — Tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).





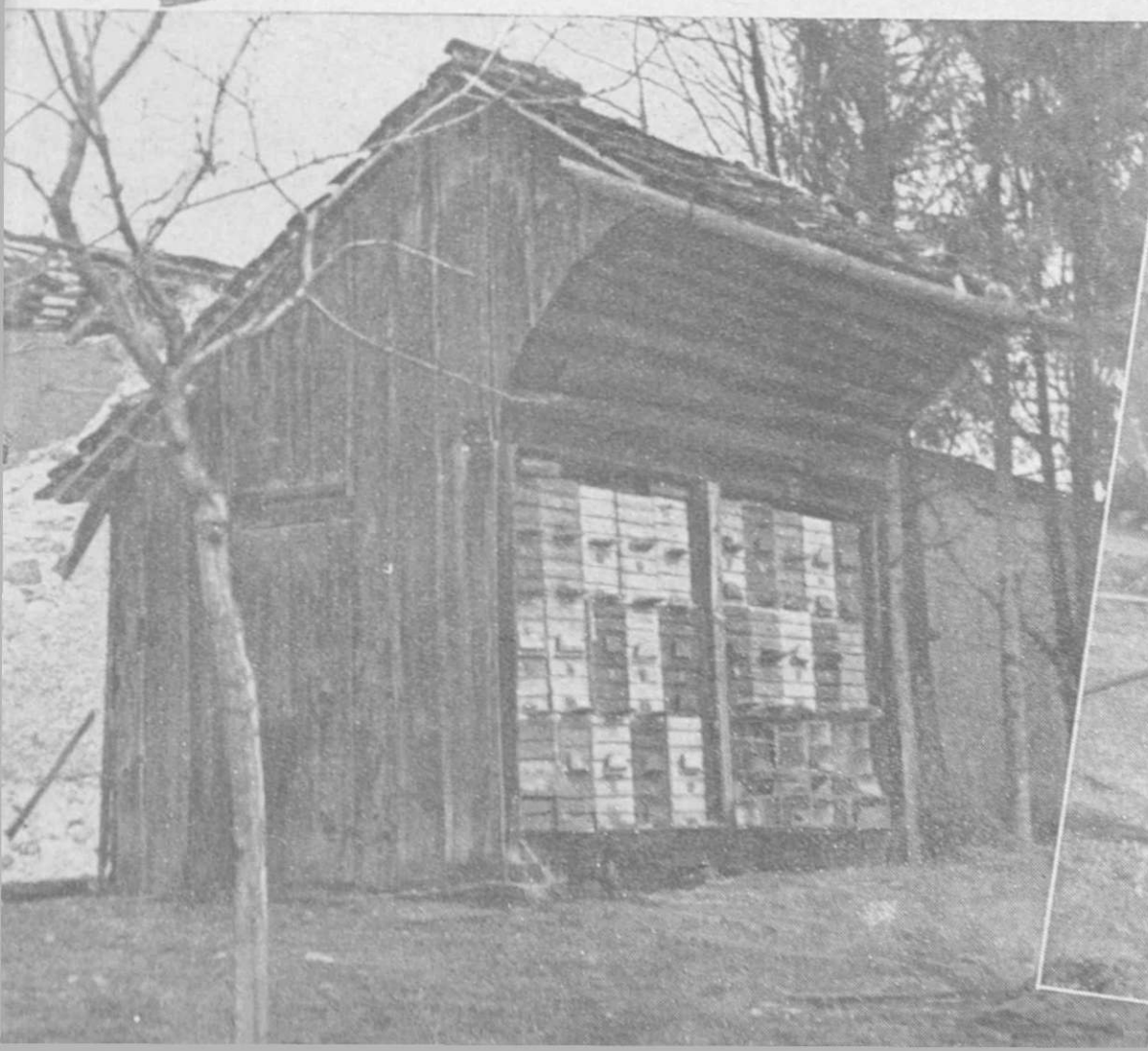
Náša zemlja naš ključ

Unsere Erde ruft.



»V vsak kotiček zasadi seme, ki bo dajalo s svojim cvetenjem naši domovini podobo raja, s svojim sadom pa nasitilo slovenskega otroka in ga rešilo slovenski bodočnosti. Naša zemlja sama je pripravljena rešiti vsakega slovenskega rojaka in ga z večno zvestobo prikleniti nase, da bo po njem ohranila klico našega rodu na tem rajskem prostoru.« (Iz prezidentovega oklica slovenskim kmetom: »Vsi na delo, da bomo vsi živeli!«)
Foto: Pavlovčič in Tičar.

»In alle Furchen streut den Samen. Mit seinen Blüten wird er uns die Heimat zu einem Paradies machen, mit seinen Früchten unsere Kinder, unsere Zukunft erhalten. Unser Land ist bereit, jeden Landmann zu schirmen und mit ihm den Keim kommender Generationen zu schützen. Greifen wir alle zum Pflug, damit wir alle leben werden!« (Aus der Rede des Präsidenten den slowenischen Bauern.)



Gorska postojanka --- --- nepreremagljiva!

Bericht von
deutschen
Hameraden

Bau eines Gendarmerie-Hochgebirgspostens

Poročilo
nemških tovarišev

»DESET MINUT DO POLNOČI,
SE DESET MINUT DO
ZAMENJAVE«

Komaj je spravil stražar zunanjšega položaja svojo uro, že je zadonel iz cerkvice prvi polnočni udarec. Katera ura zopet ne kaže prav? Sam pri sebi je štel udarce zvona... »Deset, enajst, dvanajst.« Ni še izzvenel zadnji udarec, ko temna polnoč nenadoma zaživi: uporniške strojnice zapojo z vseh strani na postojanko. »To bo nekaj lepega! Dolga, vroča noč bo!« Napad je točno izdal uporniško namero in alarmiral može v postojanki. Ni to prvi napad. V trenutku so vsi na svojih prostorih. Njihovo orožje že odgovarja.

Dvanajsti udarec zvona je bil zgovorjeno uporniško znamenje, da v varstvu teme napadejo z vseh strani postojanko in jo uničijo.

Vodja postojanke dvigne telefonsko slušalko, zavrti vzvod. Nobene zveze! Vod pretrgan! Kritičen položaj! Hitro izstrelj »rdeče«. »Napadeni smo, potrebujemo pomoči!« Vse orožje siplje ogenj na napadalca.

Uporniški ogenj je nenadoma prenehal. Kaj neki to pomeni? Ali je konec? Tedaj branilci zaslišijo pozive: »Pridite ven! Vdajte se! — Pridite ven!«

Vojaki odgovorijo na to le s strojnimi. Zdaj začnejo tolovaj v resnici napadati. Pravi ognjeni pekel se je usul. Bobneči odmev od gorskih sten stopnjuje hrup izstrelkov, treskov in eksplozij. Uporniki so postavili metalce granat, letelih min, težke in lahke strojnice. Eksplozije ročnih bomb pretresajo zrak. Ostrešje postojanke gori, kmalu nato tudi drugo nadstropje. Može se morajo sedaj umakniti; eden tik drugega so, pa še vedno odgovarjajo s svojim orožjem.

»Spodaj se videli svetlobni znak. Kljcal je na pomoč. Naših je v postojanki le dvajset.« Poznajo nevarnost, poznajo pa tudi upornike! Ti napadajo z večkratno, dvajset- in tridesetkratno premočjo, a vedno le neodločno in omahujoče.

Uporniki so podminirali cesto k postojanki in postavili ostroštelce. Po glavni dovozni cesti je pomoč nemogoča. Po stranskih in gozdnih stezah hite častniki in vojaki obkoljenim na pomoč. V jutranjem mraku so presenetili tolovaje in jih začeli obstreljevati. Kdor izmed upornikov je še mogel teči, je takoj zginil. Orožje in strelivo so odvrgli.

Ob tri četrt na osem je bil boj končan. Vodja postojanke je javil svojemu predpostavljenu: »Višinska postojanka St. — F. napadena s tridesetkratno premočjo. Stanovanjska poslopja so neuporabna.«

Preveliko je bilo število napadalcev, da bi lahko očuvali poslopja. Toda postojanko so vojaki kljub temu obdržali!

Novo postojanko so postavili višje. Zgradili so jo vojaki sami. Kopal so zemljo, se utrdili v tleh, sekali les, žagali opornike za ostrešje in opaže, betonirali strop. Istočasno pa niso smeli preslišati niti ure, biti si morali vedno na straži in čuvali so delo z orožjem v roki. Tako so skopali z velikim veseljem, brez odmora in brez tuje pomoči v kratkem času novo, močnejšo in bolj utrjeno postojanko, kot je bila prva.

Vzdržala bo še večjo premoč. Naj le pridejo...



Kaum hat der Posten der Außensicherung seine Uhr zu sich gesteckt, ertönt von dem oberhalb gelegenen Kirchlein der erste der 12 Stundenschläge. Ja, welche Uhr geht mal wieder nicht richtig? In Gedanken zählt er die Glockenschläge mit... »zehn, elf, zwölf«. Der letzte Glockenschlag ist noch nicht verklungen, da wird die dunkle Mitternacht plötzlich lebendig: Maschinengewehrgarben der Aufständischen prasseln aus allen Richtungen auf den Stützpunkt herab. »Das kann gut werden. Das gibt eine lange, heiße Nacht!« Der Feuerüberfall verrät deutlich die Absicht der Aufständischen. Die Männer im Innern des Stützpunktes sind durch den Beschuß alarmiert. Es ist nicht der erste Überfall. Im Nu sind sie auf ihren Posten. Ihre Waffen antworten.

Der zwölfte Glockenschlag war das verabredete Zeichen der Aufständischen, den Stützpunkt im Schutze der Dunkelheit von allen Seiten anzugreifen und auszuheben.

Der Postenführer hebt den Hörer des Fernsprechers ab, dreht an der Kurbel — keine Verbindung — Leitung durchschnitten! Er kennt die kritische Lage seines Stützpunktes. Kurz entschlossen läßt er »rot« aus der Leuchtpistole schießen. »Wir werden angegriffen, ich brauche Hilfe!« heißt das. Die Männer feuern aus allen Waffen auf die Angreifer.

Plötzlich verstummt das Feuer der Aufständischen. Was hat das zu bedeuten? Ist der Spuk zu Ende? Da hören die Stützpunktinsassen deutsche Zurufe: »Kommt heraus! — Ergebt euch! — Kommt heraus!« Die Posten aber beantworten diese Zurufe mit den Maschinengewehren. Jetzt aber legen die Aufständischen erst richtig los. Ein wahrer Feuerzauber beginnt. Das grollende Echo von den Bergwänden steigert das Getöse der Abschüsse, Einschläge und Detonationen. Die Aufständischen haben Granatwerfer eingesetzt, Flügelmminen, MG, MP, geballte Ladungen aus Handgranaten, Brandmunition. Der Dachstuhl des Stützpunktes brennt bereits, bald darauf auch das zweite Stockwerk. Die Männer müssen nach unten, sind jetzt dichter beisammen, lösen sich ab, antworten mit ihren Waffen. Einige Stunden dauert bereits der Feuerkampf. Noch sind keine ernsthafteren Ausfälle in den eigenen Reihen eingetreten.

»Unten« hat man das Leuchtsignal gesehen. Hat zum Entsatz gerüstet. »Der Uns'rigen sind nur zwanzig im Stützpunkt. Man kennt die Gefahr und kennt auch die Aufständischen! Die greifen nur in vielfacher, in 20- und 30facher Übermacht an. Es ist keine Zeit zu verlieren.

Die Aufständischen aber haben die Straße zum Stützpunkt vermint, haben Baumschützen eingesetzt. Auf direkter Zufahrtstraße kommt keine Hilfe heran. Auf Neben- und Waldwegen treten Offiziere und Männer, die den Eingeschlossenen Hilfe bringen sollen, den Marsch an. Im Morgengrauen haben sie die Aufständischen überraschend erreicht und unter Feuer genommen. Was nun von den Aufständischen noch laufen kann, rennt davon. Waffen und Munition lassen sie im Stich. Gegen 7 Uhr 40 ist der Spuk beendet. Der Postenführer meldet seinem Vorgesetzten: »Hochgebirgsposten St. — F. gegen 30fache Übermacht gehalten. Unterkunftsgelände unbrauchbar.«

Zu groß war die Anzahl der Angreifer und zu umfangreich die eingesetzten Mittel der Aufständischen, als daß man das Gebäude hätte retten können. Gehalten haben die Männer den Stützpunkt trotzdem!

Der neue Stützpunkt wird höher gelegt. Alle Bauarbeiten werden von den Männern selbst verrichtet. Sie schaufeln Erde, wühlen sich in den Boden ein, schleppen Holz heran, sägen Balken für Gerüst und Verschalung, betonieren die Decke. Zugleich dürfen sie aber auch keine Stunde aufhören, Wachen auszustellen und alle Bauarbeiten mit der Waffe in der Hand zu sichern. So schaffen sie mit höchstem Fleiß, ohne Rast, ohne fremde Hilfe, in kürzester Zeit den neuen Stützpunkt, stärker gebaut und befestigt als der erste.

Er wird einer noch größeren Übermacht standhalten. Mögen sie nur kommen...



Foto: SS P. K. - Beckmann
Tekst: SS P. K. - Schulz
Risbe SS P. K. - Pohle





Foto Jukka Smus